

Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen

Viermeting

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

EVALUATIE CAMERATOEZICHT OP
OPENBARE PLAATSEN
VIERMETING

- eindrapport -

Mr. drs. A. Schreijenberg
Drs. G.H.J. Homburg

Amsterdam, november 2010
Regioplan publicatienr. 1985

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van het ministerie
van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Wet cameratoezicht op openbare plaatsen	1
1.2	Ontwikkelingen.....	1
1.3	Onderzoek.....	2
1.4	Leeswijzer	3
2	Resultaten viermeting cameratoezicht	5
2.1	Achtergrond.....	5
2.2	Cameratoezicht in gemeenten	5
2.3	Toepassing.....	7
2.4	Registratie	8
2.5	Samenwerking	8
2.6	Opsporing.....	8
2.7	Besluitvorming.....	9
2.8	Ontwikkeling in cameratoezicht	9
2.9	De effectiviteit van cameratoezicht	10
3	De operationele regie van cameratoezicht	13
3.1	Inleiding.....	13
3.2	Achtergrond.....	13
3.3	Typologie van de operationele regie.....	14
3.4	Beschikbaarheid en gebruik van beelden	15
3.5	Samenwerking	16
3.6	Regionale samenwerking.....	17
3.7	Wettelijke kaders.....	18
3.8	Succesfactoren en knelpunten.....	19
4	De effectiviteit van cameratoezicht	21
4.1	Inleiding.....	21
4.2	Beoordelingscriteria	21
4.3	Resultaten	22
4.4	Conclusie	24
	Literatuur	27
	Bijlagen	31
Bijlage 1	Kwaliteit evaluaties meta-analyse.....	33
Bijlage 2	Resultaten evaluaties meta-analyse	53
Bijlage 3	Methodeverantwoording	79
Bijlage 4	Overzicht geïnterviewde personen	81
Bijlage 5	Tabellen	83

1 INLEIDING

1.1 Wet cameratoezicht op openbare plaatsen

In april 2005 is, door zowel de Tweede als de Eerste Kamer, de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen aangenomen. De wet is op 1 februari 2006 in werking getreden en bestaat uit een aanvulling op de Gemeentewet (met artikel 151c) en een wijziging van de Wet politieregisters (WPOLR, artikel 13). Sinds 1 januari 2008 is de WPOLR overgegaan in de Wet politiegegevens. Cameratoezicht voor de handhaving van de openbare orde valt na inwerking-treding niet meer onder de Wet bescherming persoonsgegevens. De wet regelt dat de gemeenteraad de burgemeester bij verordening de bevoegdheid kan verlenen om te besluiten cameratoezicht toe te passen op een openbare plaats, indien het belang van de handhaving van de openbare orde daartoe noodzaakt.

Belangrijke wijzigingen ten opzichte van de eerdere regelgeving rondom cameratoezicht (WBP) zijn de verlenging van de bewaartermijn (van zeven dagen naar vier weken) en de verbreding van de mogelijkheden om beelden in te zetten voor opsporing en vervolging (het identificeren van verdachten, maar ook het opsporen van getuigen). Camerabeelden op basis van artikel 151c Gemeentewet vallen onder de Wet politiegegevens, wat betekent dat de beelden onder voorwaarden beschikbaar zijn als opsporingsmateriaal. Vóór het ingaan van de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen konden beelden ook al worden gebruikt voor de opsporing, maar destijds moest de politie gemeenten vragen beelden ter beschikking te stellen en moest de officier van justitie de beelden vorderen. Dit was echter niet expliciet opgenomen in de wetgeving.

1.2 Ontwikkelingen

In de afgelopen jaren heeft cameratoezicht een flinke ontwikkeling door-gemaakt, niet alleen in technisch opzicht, maar – zo blijkt uit evaluaties van gemeenten – ook in hoe burgers denken over cameratoezicht en de daarmee gepaard gaande inbreuk op hun privacy. Toegenomen onveiligheidsgevoelens bij burgers zorgen voor een steeds breder draagvlak voor de inzet van cameratoezicht als toezichtinstrument.

Er zijn hoge verwachtingen van het inzetten van cameratoezicht. Hierbij moet niet uit het oog worden verloren dat alleen het inzetten van camera's niet genoeg is voor het verbeteren van de objectieve en subjectieve veiligheid. Het is van belang voldoende aandacht te besteden aan de organisatie en het beheer van het toezicht. Het steeds vaker inzetten van camera's leidt tot een

toenemende toezichtsdruk. Dit betekent dat er steeds meer mensen nodig zijn om alle camerabeelden uit te kijken en er zal daardoor worden gezocht naar manieren om het uitkijken van beelden efficiënter te maken. Intelligent cameratoezicht wordt daarom steeds belangrijker. Ook moet de apparatuur regelmatig worden gecontroleerd op technische defecten.

Cameratoezicht maakt een ontwikkeling door, maar deze vorm van toezicht wordt nog lang niet in alle gemeenten geëvalueerd. Indien wel wordt geëvalueerd, scoren evaluaties matig op een schaal voor de validiteit van effectevaluaties. Dit betekent dat het lastig is om goed onderbouwde uitspraken te doen over de werking van cameratoezicht. Om dit in de toekomst beter te kunnen doen, is het belangrijk dat evaluaties op een meer gestandaardiseerde wijze worden uitgevoerd.

1.3 Onderzoek

Aan de Eerste en Tweede Kamer is toegezegd dat de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen wordt geëvalueerd. De kamers zullen jaarlijks worden geïnformeerd over de ontwikkelingen inzake aard en omvang, alsmede de effectiviteit van cameratoezicht op openbare plaatsen in Nederlandse gemeenten. RegioPlan heeft daarom in 2005 de opdracht gekregen om een vijfjarig monitoronderzoek uit te voeren. Elk jaar wordt een enquête uitgevoerd onder alle Nederlandse gemeenten, is er een thematische verdieping en er wordt een meta-analyse uitgevoerd door of in opdracht van gemeenten op uitgevoerde evaluaties van cameratoezicht.

De nulmeting heeft begin 2006 plaatsgevonden, de éénmeting begin 2007, de tweemeting begin 2008 en de driemeting vond begin 2009 plaats. Het voorliggend onderzoek is de viermeting en daarmee de laatste meting in de reeks. De viermeting bestaat uit eerder genoemde onderdelen:

- a) *Enquête onder Nederlandse gemeenten*. De respons op de enquête bedraagt 87 procent.
- b) *Thematische verdieping*. De thematische verdieping is gericht op de operationele regie van cameratoezicht
- c) *Meta-evaluatie*. Niet elke gemeente evalueert de effecten van het inzetten van cameratoezicht. Gemeenten die wel evalueren, doen dit elk op hun eigen wijze. In de meta-evaluatie wordt besproken op welke wijze dit gebeurt en wat de uitkomsten zijn van de evaluaties.

Een uitgebreide methodeverantwoording van de onderzoekswerkzaamheden is opgenomen in de bijlage.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft de stand van zaken op het gebied van cameratoezicht in Nederland op 31 december 2009. Allereerst volgt in hoofdstuk 2 een beknopte bespreking van de resultaten van de enquête onder Nederlandse gemeenten. Gemeenten kunnen op basis van de informatie uit dit hoofdstuk hun eigen situatie vergelijken met die van 375 andere gemeenten. Een uitgebreidere rapportage is te vinden in de tabellen in de bijlage van dit rapport. Hoofdstuk 3 van dit rapport betreft een verslag van het verdiepende onderzoek, dat betrekking heeft op de operationele regie van cameratoezicht. Met vertegenwoordigers van zeven gemeenten is gesproken over de inrichting van de operationele regie en welke knelpunten en succesfactoren daarbij te onderscheiden zijn. In hoofdstuk 4 volgt de meta-analyse van evaluaties, die door of in opdracht van gemeenten zijn uitgevoerd.

Naast dit rapport is er een eindrapportage over de evaluaties cameratoezicht in de openbare ruimte die in de afgelopen vijf jaar zijn uitgevoerd. De ontwikkelingen op het gebied van cameratoezicht in de laatste vijf jaar worden geschetst aan de hand van de resultaten van vijf jaar onderzoek onder alle Nederlandse gemeenten.

2 RESULTATEN VIERMETING CAMERATOEZICHT

2.1 Achtergrond

Bij de invoering van de Wet cameratoezicht op openbare plaatsen is aan de Eerste en Tweede Kamer toegezegd, dat de wet wordt geëvalueerd in een vijfjarig monitoronderzoek naar cameratoezicht. De nulmeting heeft begin 2006 plaatsgevonden, de éénmeting begin 2007, de tweemeting begin 2008 en de driemeting vond begin 2009 plaats. Het voorliggend onderzoek is de viermeting en daarmee de laatste meting in de reeks. Naast vergelijkingen is het door middel van het monitoronderzoek mogelijk om een meerjarig beeld te krijgen van de stand van zaken ten aanzien van het cameratoezicht in Nederlandse gemeenten.

De viermeting bestaat uit een enquête onder Nederlandse gemeenten (de enquête is vrijwel identiek aan de enquêtes uit de eerdere metingen), een meta-analyse van evaluaties van cameratoezicht en net zoals ieder jaar een thematische verdieping. Dit jaar behandelt het verdiepingsonderzoek de operationele regie van cameratoezicht. De respons op de enquête is vergelijkbaar met eerdere metingen, namelijk 87 procent. Dat betekent dat 375 van de 431 gemeenten hebben gerespondeerd.

2.2 Cameratoezicht in gemeenten

Het aantal gemeenten dat cameratoezicht inzet, is gestegen ten opzichte van de eerdere metingen.¹ Ongeveer 28 procent van de Nederlandse gemeenten zet cameratoezicht op openbare plaatsen in. Van de responderende gemeenten woont 54 procent van de inwoners in een gemeente waar cameratoezicht op openbare plaatsen wordt toegepast.

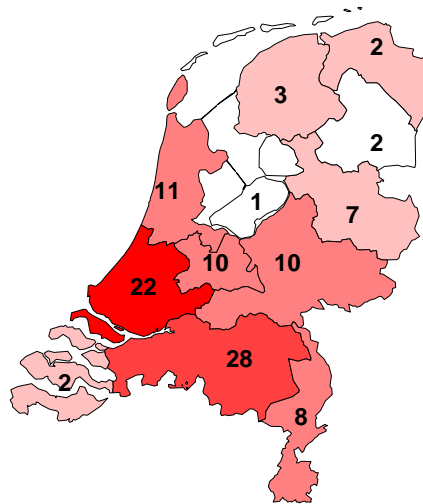
Het is mogelijk dat er gemeenten hebben gerespondeerd waar het cameratoezicht onder een ander juridisch regime valt. Omdat het cameratoezicht op openbare plaatsen betreft, zijn deze gemeenten meegenomen in de respons. In grotere gemeenten vindt vaker cameratoezicht plaats dan in kleine gemeenten. Vooral in Noord-Brabant en Zuid-Holland zijn veel gemeenten met cameratoezicht. In de noordelijke provincies zijn er relatief weinig. Cameratoezicht op openbare plaatsen wordt vooral toegepast in uitgaanscentra, winkelcentra en op bedrijventerreinen. In 81 procent van de gemeenten met

¹ Dit aantal is gestegen; van 95 vorig jaar tot 106 dit jaar. Gezien het aantal gemeenten dat dit jaar niet heeft gerespondeerd, maar vorig jaar wel heeft meegedaan aan de enquête en toen heeft aangegeven gebruik te maken van cameratoezicht, is het aannemelijk dat het aantal Nederlandse gemeenten met cameratoezicht sterker is gestegen, ervan uitgaande dat deze gemeenten het cameratoezicht niet hebben afgeschaft. Er waren bij de driemeting dertien gemeenten met cameratoezicht, die dit jaar niet hebben gerespondeerd.

cameratoezicht was de gemeente betrokken bij het initiatief tot de inzet van camera's.

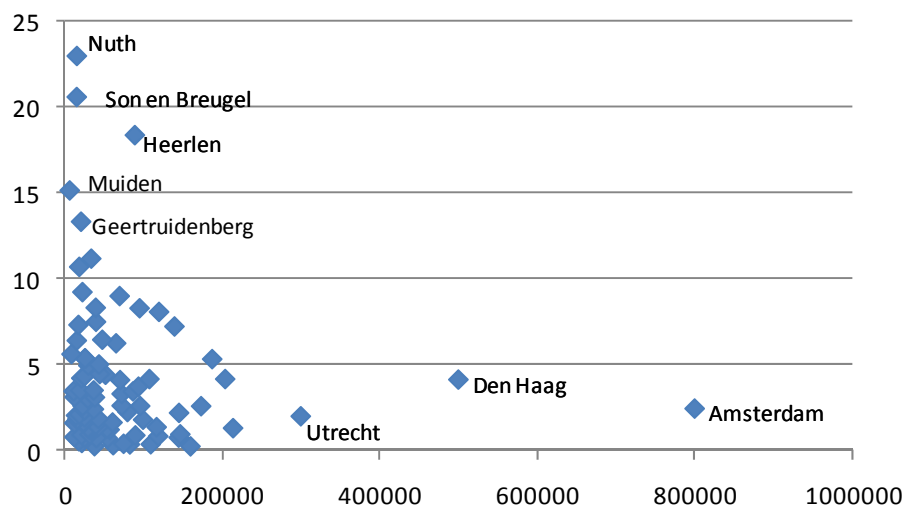
Van de gemeenten met cameratoezicht heeft ongeveer 32 procent plannen om het cameratoezicht uit te breiden. Het aantal gemeenten met uitbreidingsplannen is weer afgenomen ten opzichte van de vorige meting. Van de gemeenten zonder cameratoezicht heeft twaalf procent plannen om het komende jaar cameratoezicht in te voeren. Dat is eveneens iets minder dan in de vorige meting.

Figuur 2.1 Gemeenten met cameratoezicht per provincie, absoluut (n=375)

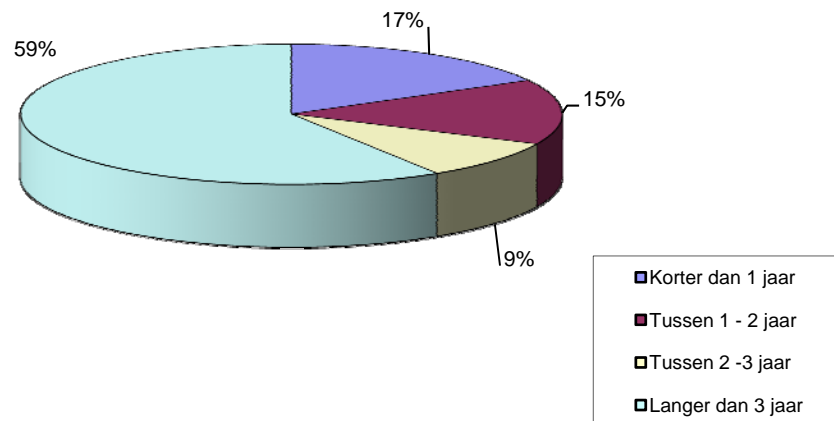
In figuur 2.2 is het aantal camera's per tienduizend inwoners naar gemeentegrootte weergegeven. Opvallend is, net als vorig jaar, het hoge aantal camera's per tienduizend inwoners in Nuth, Son en Breugel en Heerlen.

Figuur 2.2 Aantal camera's per tienduizend inwoners naar gemeentegrootte

Bij 59 procent van de gemeente bestaat het cameratoezicht al langer dan drie jaar. Bij grote gemeenten (meer dan 100.000 inwoners) bestaat het camera-toezicht langer dan bij kleine gemeenten (minder dan 100.000 inwoners). In figuur 2.3 is weergegeven hoe lang het cameratoezicht al wordt toegepast.

Figuur 2.3 Hoe lang hebben gemeenten al cameratoezicht? (n=98)

2.3 Toepassing

In ruim zestig procent van de gemeenten worden de beelden altijd of op specifieke momenten live uitgekeken. Hierin is een lichte daling van vijf procent te constateren ten opzichte van de driemeting. In een derde van de gemeenten met cameratoezicht worden de beelden uitsluitend achteraf bekeken in geval van bijzondere gebeurtenissen. Dit is opvallend, omdat het doel van cameratoezicht volgens de wet het handhaven van de openbare orde is. Bij het niet live uitkijken van de beelden, wordt dit doel niet gediend. Het uitkijken van beelden gebeurt in de meeste gemeenten door de politieorganisatie. In bijna alle gemeenten worden de beelden altijd of op specifieke momenten opgenomen. In twee gemeenten gebeurt dit niet.

In de wetgeving zijn de mogelijkheden voor het bewaren van beelden uitgebreid van zeven dagen naar vier weken. Het blijkt dat er iets meer dan in vorige metingen, maar nog steeds weinig, wordt gebruikgemaakt van deze verlengde termijn.

In 72 procent van de gemeenten worden de camerabeelden digitaal opgenomen. Het aantal gemeenten dat maatregelen neemt om de beelden tegen manipuleren te beveiligen, is licht gedaald. Ongeveer zestig procent van de gemeenten gebruikt camera's met extra functionaliteiten, zoals camera's die kunnen bewegen, camera's met zoekfuncties of camera's die bepaalde (delen van) gebouwen of personen onzichtbaar kunnen maken.

In 95 procent van de gemeenten is het cameratoezicht kenbaar gemaakt aan het publiek. Hoe gemeenten dit kenbaar maken verschilt, maar het gebeurt voornamelijk door mededelingen op borden in het cameragebied, met publicaties in lokale bladen, door camera's zichtbaar op te hangen of, in mindere mate, via posters, folders en flyers. In 23 procent van de gemeenten is er geen mogelijkheid tot kennisneming van beelden door gefilmde personen en in 27 procent van de gemeenten kan men niet vragen om een correctie en/of verwijdering van beelden. Correctie (zoals bedoeld in de WBP) houdt niet in dat camerabeelden kunnen worden gecorrigeerd, maar dat men een toelichting kan geven op wat er op de beelden te zien valt. In de praktijk blijken verzoeken om correctie of inzage echter nauwelijks voor te komen.

2.4 Registratie

In driekwart van de gemeenten met cameratoezicht is er een reglement met informatie over het doel, de werkwijze, de beheerder en de rechten van betrokkenen. 81 procent van deze gemeenten heeft de verwerking van camerabeelden bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) gemeld.²

2.5 Samenwerking

In veel gemeenten (89%) werkt het bestuur op het gebied van cameratoezicht samen met andere instanties. Dit is bijna altijd met de politie; hetgeen op grond van artikel 151c Gemeentewet ook een vereiste is, aangezien de operationele regierol bij de politie ligt. De samenwerking met andere instanties bestaat uit overleg, het uitwisselen en verstrekken van beelden en gezamenlijke financiering. De kosten van cameratoezicht worden in 63 procent van de gemeenten gedragen door de overheid (gemeente en/of politie), in twaalf procent van de gemeenten door particuliere ondernemingen of bedrijven en in een kwart van de gemeenten worden de kosten gezamenlijk gedragen.

2.6 Opsporing

Camerabeelden worden niet alleen gebruikt voor toezicht, maar ook voor opsporingsdoeleinden (in driekwart van de gemeenten) of door observatieteams van de politie (in 38% van de gemeenten). Van deze gemeenten heeft

² Gemeenten zijn verplicht de verwerking van persoonsgegevens te melden, indien er niet voldaan is aan de vereisten van artikel 38 van het Vrijstellingsbesluit. Het melden bij het CBP impliceert niet dat de verantwoordelijke daarmee een rechtmatigheidsverklaring van het CBP ontvangt. Bij cameratoezicht op grond van de Gemeentewet bestaat deze meldingsplicht niet.

vier vijfde een protocol of reglement, waarin procedures en afspraken over het bekijken van de beelden zijn vastgelegd. Zeventig procent van de gemeenten met een protocol of reglement heeft daarin vastgelegd of en hoe hulpdiensten moeten worden ingeschakeld wanneer een incident wordt geconstateerd tijdens het live uitkijken van de camerabeelden.

2.7 Besluitvorming

Van de gemeenten met cameratoezicht was de gemeente in ruim tachtig procent van de gevallen betrokken bij de initiatiefneming. Vooral de burgemeester neemt besluiten over de toepassing hiervan. In 82 procent van de gemeenten is vooraf overleg geweest binnen de driehoek bestuur (burgemeester), Openbaar Ministerie en politie over de toepassing van cameratoezicht. In ruim de helft van de gemeenten is vooraf overleg geweest met omwonenden en in 71 procent van de gemeenten is voor de invoering van cameratoezicht overleg geweest met ondernemers. In al deze gemeenten hebben de omwonenden en ondernemers (onder condities) ingestemd met cameratoezicht of hebben zij er om cameratoezicht gevraagd.

De belangrijkste aanleidingen voor gemeenten om cameratoezicht in te voeren zijn de wens om veiligheid te bevorderen en de wens om overlast te voorkomen. De belangrijkste reden voor gemeenten om geen cameratoezicht in te voeren is dat er geen aanleiding is voor of geen behoefte is aan cameratoezicht.

De belangrijkste doelen van cameratoezicht die gemeenten stellen, zijn het weren van overlast en de algemene preventieve functie van het camera-toezicht. Ongeveer 88 procent van de gemeenten heeft vóór de invoering van cameratoezicht andere maatregelen getroffen om de gestelde doelen te bereiken. Deze maatregelen bestaan vooral uit het plaatsen van meer verlichting en de intensivering van surveillance. De meest genoemde overweging om naast de reeds getroffen maatregelen cameratoezicht in te voeren, is dat cameratoezicht een goede aanvulling is op deze maatregelen.

2.8 Ontwikkeling in cameratoezicht

Het aantal inwoners (van de responderende gemeenten) dat in een gemeente woont waar cameratoezicht op openbare plaatsen wordt toegepast, is ten opzichte van eerdere metingen licht toegenomen (54% tegenover 52% vorig jaar en 50% het jaar daarvoor). Het aantal gemeenten zonder cameratoezicht dat plannen heeft om cameratoezicht in te voeren, is licht afgenomen ten opzichte van eerdere jaren (34 in deze meting, 36 in de driemeting en 38 gemeenten in de tweemeting).

In tabel 2.1 zijn de belangrijkste ontwikkelingen (vergelijking tussen alle metingen) met betrekking tot cameratoezicht opgenomen. Een uitgebreider overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van cameratoezicht in de afgelopen vijf jaar is te vinden in het trendrapport dat onderdeel is van deze meting.

Tabel 2.1 Belangrijkste ontwikkelingen cameratoezicht (vergelijking tussen de vijf metingen)

	Nul-meting	Een-meting	Twee-meting	Drie-meting	Vier-meting
Aantal responderende gemeenten	419	410	404	369	375
Aantal gemeenten met cameratoezicht	79	80	94	95	106
Aantal gemeenten met plannen voor uitbreiding cameratoezicht	37	42	45	39	34
Aantal gemeenten dat plannen heeft om cameratoezicht in te voeren	43	53	38	36	28
Percentage gemeenten dat beelden altijd live of op specifieke momenten live uitkijkt	60%	55%	62%	66%	60%
Percentage gemeenten dat beelden langer dan vier weken bewaart	4%	0%	4%	5%	1%
Percentage gemeenten dat digitale camera's gebruikt	62%	78%	77%	68%	72%
Percentage gemeenten waarin de camerabeelden zijn gebruikt door observatieteams van de politie	26%	30%	38%	28%	38%
Percentage gemeenten waarin beelden worden gebruikt voor opsporing door de politie	80%	82%	82%	86%	75%

2.9 De effectiviteit van cameratoezicht

De in de eerdere metingen uitgevoerde meta-evaluatie van evaluaties die door of in opdracht van gemeenten zijn uitgevoerd, is uitgebreid met elf verslagen. Dat levert ook dit jaar geen bijstelling op van de in de eerdere metingen verkregen inzichten over de door gemeenten uitgevoerde evaluaties: cameratoezicht wordt vaak toegepast in een reeks van andere maatregelen om de veiligheid te bevorderen. De evaluaties laten geen eenduidig beeld zien van de effecten van cameratoezicht op veiligheid. In sommige gemeenten neemt de veiligheid toe, in andere juist af. Dit geldt zowel voor de objectieve als subjectieve veiligheid. Het percentage gemeenten dat cameratoezicht evalueert, is toegenomen ten aanzien van vorig jaar. Het aantal gemeenten

dat volgens de Maryland Scientific Methods Scale (MSMS) gedegen evaluatieonderzoek uitvoert, is met drie gemeenten nog steeds laag.³

³ De Maryland Scientific Methods Scale (MSMS) is een internationaal geaccepteerde maatstaf voor de validiteit van effectevaluaties. Zie voor een uitgebreide toelichting op de schaal hoofdstuk 4 van dit rapport.

3 DE OPERATIONELE REGIE VAN CAMERATOEZICHT

3.1 Inleiding

Elk jaar wordt dit monitoronderzoek voorzien van een verdiepende fase, waarin een specifiek thema wordt uitgediept. Dit jaar is dit de operationele regie van cameratoezicht. Zeven gemeenten hebben hun medewerking aan het verdiepende onderzoek verleend: Almere, Barneveld, Eindhoven, Landgraaf, Tilburg, Utrecht en Wijchen. In dit hoofdstuk worden de bevindingen in deze gemeenten gepresenteerd en geïllustreerd aan de hand van bevindingen uit de enquête onder alle Nederlandse gemeenten.

3.2 Achtergrond

Artikel 151c, derde lid Gemeentewet regelt dat de burgemeester zich bij de uitvoering van cameratoezicht bedient van de onder zijn gezag staande politie. De operationele regie van cameratoezicht ligt daarmee bij de politie. Volgens de memorie van toelichting bij het Wetsvoorstel cameratoezicht op openbare plaatsen is het echter geen dwingende eis dat de beelden uitsluitend door politieagenten mogen worden bekeken. Omdat het permanent uitkijken van beelden een grote inzet van personeel vraagt, kunnen ook anderen dan politiefunctionarissen volgens de wetgever de beelden uitkijken. De regie van de politie daarbij is wel noodzakelijk. De beslissing tot daadwerkelijke politie-inzet op basis van de camerabeelden kan alleen genomen worden door de politie zelf. De wetgever voorziet dat goede werkafspraken tussen degene die achter de monitor zit en de politie cruciaal zijn. Een beslissing ten aanzien van politieoptreden op grond van signaleringen via de camera's moet snel genomen kunnen worden. Daarom zullen politiefunctionarissen de camerabeelden altijd moeten kunnen bekijken (met doorschakeling bijvoorbeeld).¹

Uit de enquête onder alle Nederlandse gemeenten blijkt dat bijna de helft van de gemeenten met cameratoezicht ervoor gekozen heeft om het uitkijken van camerabeelden onder te brengen bij de politie. Ongeveer een vijfde van de gemeenten kijkt in eigen huis de beelden uit en zestien procent besteedt het uit aan een particuliere beveiligingsorganisatie. In de overige zestien procent van de gevallen worden de beelden uitgekeken door particuliere instanties als een bedrijf op een bedrijventerrein, een aparte stichting of de NS. In een aantal gemeenten is een regionale toezichtruimte.

¹ Kamerstukken II, 2003-2004, 29 440, nr. 3, Wijziging van de Gemeentewet en de Wet politieregisters in verband met de invoering van regels omtrent het gebruik van camera's ten behoeve van toezicht op openbare plaatsen (cameratoezicht op openbare plaatsen). Memorie van toelichting.

Tabel 3.1 Waar is het uitkijken van beelden ondergebracht? (n=100)

	Percentage gemeenten
Gemeente	19
Politie	49
Particuliere beveiligingsorganisatie	16
Anders*	16

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: een bedrijf op een bedrijventerein, een regionale toezichtruimte, een aparte stichting en de NS.

Daarnaast blijkt uit de enquête dat er onder sommige gemeenten veel onduidelijkheid is over de invulling van de operationele regie. Ook de Raad van Hoofdcommissarissen (RvH) geeft in haar visie op cameratoezicht aan dat er verwarring bestaat over wat de term operationele regie nu inhoudt en of de operationele regie zich ook uitstrekt tot vormen van publiek-private samenwerking.² De RvH constateert dat de wettelijke operationele regierol van de politie zeer divers wordt ingevuld en dat dit effectieve taakuitvoering in de weg staat.

3.3 Typologie van de operationele regie

Aan de hand van interviewgegevens en achtergrondinformatie over de manier waarop de zeven onderzochte gemeenten de operationele regie van camera-toezicht inrichten, is het mogelijk een typologie van de operationele regie te maken. Er zijn verschillende modellen te onderscheiden. Op grond van de situaties in de zeven onderzochte gemeenten zijn er vier modellen voor de operationele regie van cameratoezicht.

Model 1 Volledige politieregie

De cameratoezichtruimte wordt beheerd door de politie. De politie selecteert zelf personeel om deze te bemannen en er is altijd een supervisor van de politie aanwezig.

Model 2 Regie door Stadstoezicht of particuliere beveiligers en politieregie op piekuren

De cameratoezichtruimte wordt beheerd door Stadstoezicht of particuliere beveiligers en op piekuren is er supervisie van de politie. Buiten de piekuren voert de politie regie op afstand.

Model 3 Regie door particuliere beveiligers en politieregie op afstand

De cameratoezichtruimte wordt beheerd door particuliere beveiligers en tijdens diensturen van de politie regie op afstand vanuit een aparte toezichtruimte in het politiebureau.

² Nederlands Politie Instituut (2009). Beelden van de samenleving. Visie op cameratoezicht in een netwerksamenleving.

Model 4 Cameratoezicht wordt niet live uitgekeken

De beelden komen binnen op een server van de gemeente. Als de politie de beelden in het kader van de opsporing nodig heeft, doet zij een verzoek bij de gemeente.

3.4 Beschikbaarheid en gebruik van beelden

Camera's zijn in alle onderzochte gemeenten eigendom van de gemeente. De camerabeelden zijn in vier van de zeven gemeenten politie-eigendom. Drie gemeenten geven aan zelf eigenaar te zijn van de camerabeelden.

Openbare orde en veiligheid handhaven is het voornaamste doel waartoe gemeenten over camerabeelden willen beschikken. Daarnaast wijzen gemeenten op het nevendoeel opsporing, dat de politie voor haar rekening neemt. Andere doelen waarvoor gemeenten camerabeelden willen gebruiken, of in sommige gevallen reeds gebruiken, zijn:

1. de evaluatie van grootschalige evenementen;
2. milieuhandhaving;
3. parkeerbeheer;
4. objectbeveiliging/beheer;
5. kleine delicten.

Ad. 1 De evaluatie van grootschalige evenementen

Meerdere gemeenten geven aan dat de enige reden dat de burgemeester over beelden zou willen beschikken, het evalueren van grootschalige evenementen zou zijn. Dit dient de openbare orde. Er kan geleerd worden van de verloop van evenementen om in de toekomst preventieve maatregelen te nemen.

Ad. 2 Milieuhandhaving

Het aansturen van Stadstoezicht om op de treden tegen milieuovertredingen is in meerdere gemeenten een punt van aandacht. De mogelijkheden worden onderzocht om cameratoezicht in de toekomst voor milieuhandhaving in te zetten.

Ad. 3 Parkeerbeheer

Er zijn gemeenten met een extra uitkijkcentrale voor parkeerbeheer. Andere gemeenten zouden graag gebruikmaken van camerabeelden om fout-parkeerders aan te pakken. Nu gebeurt dat alleen incidenteel, bijvoorbeeld als een auto tijdens een evenement geparkeerd staat op een plaats waar dat ten tijde van het evenement verboden is.

Ad. 4 Objectbeveiliging en -beheer

De beveiliging van gemeentelijke eigendommen, zoals roltrappen en straatmeubilair, kan plaatsvinden met behulp van cameratoezicht. Gemeenten geven aan dat de grens tussen objectbeveiliging en openbare ordebewaking soms lastig te trekken is. Zodra er bijvoorbeeld op een roltrap gevochten wordt, is de openbare orde wel in het geding.

Ad. 5 Kleine delicten

Delicten waar de politie geen prioriteit aan geeft, zullen in enkele gemeenten aangepakt worden door gemeentelijke opsporingsambtenaren. Te denken valt dan aan fietsendiefstal. Dat is een ergernis van burgers, die de politie vaak wegens andere prioriteiten laat liggen. Twee gemeenten geven fietsdiefstal expliciet als voorbeeld van een klein delict waar gemeentelijke opsporingsambtenaren op grond van camerabeelden tegen moeten optreden.

Formele verzoeken om camerabeelden bij de politie door de gemeente of de burgemeester zijn in geen van de ondervraagde gemeenten gedaan. Waar camerabeelden al door de gemeente gebruikt worden, is dit vastgelegd in een convenant met de politie.

3.5 Samenwerking

In alle voor het verdiepende onderzoek gesproken gemeenten zijn, naast de gemeente, de politie en het Openbaar Ministerie (OM), betrokken bij het cameratoezicht. Andere partijen waarmee samengewerkt wordt, zijn Stads- toezicht (ook gemeente), particuliere beveiligers, een aparte stichting die voor het cameratoezicht opgezet is en andere gemeenten (in een zogenaamde regionale toezichtcentrale).

Tabel 3.2 Welke partijen zijn betrokken bij cameratoezicht? (n=7)

Betrokken partij	Aantal gemeenten
Politie	7
Gemeente	7
OM	6
Stadstoezicht	3
Particuliere beveiliging	2
Andere gemeenten	2
Aparte stichting	1

Uit het onderzoek onder alle Nederlandse gemeenten blijkt dat in 63 procent van de gevallen de overheid in de hoedanigheid van gemeente en/of politie de kosten van het cameratoezicht draagt. In een kwart van de gemeenten betaalt de overheid het cameratoezicht samen met particuliere instellingen of bedrijven en in twaalf procent van de gemeenten betalen private partijen het cameratoezicht volledig.

Tabel 3.3 Wie draagt de kosten van cameratoezicht? (n=100)

	Percentage gemeenten
Overheid (gemeente en/of politie)	63
Particuliere instellingen of bedrijven	12
Overheid en particuliere instellingen of bedrijven	25

De verdeling van de kosten is afhankelijk van de manier waarop het camera-toezicht is ingericht. Vaak betaalt de gemeente het grootste deel. Is de cameratoezichtruimte bij de politie ondergebracht dan is de politie medefinancier. Als particuliere bedrijven betrokken zijn, dragen zij vaak ook bij aan de kosten. De inzet van particuliere beveiligers om beelden uit te kijken wordt betaald door de gemeente of de politie.

In de gemeenten waar het verdiepende onderzoek plaatsvond, is de politie niet altijd aanwezig in de cameratoezichtruimte. Dit is alleen in Utrecht het geval. In Eindhoven is de cameratoezichtruimte nog in de opstartfase, maar is de intentie om de politie zoveel mogelijk aanwezig te laten zijn bij het uitkijken van de beelden. In de overige gemeenten is er geen politietoezicht of is de politie alleen aanwezig op piekuren. Daarbij moet gedacht worden aan de weekenden of meer specifiek de horeca-avonden en rondom voetbalwedstrijden.

Op tijden dat de politie er niet is, is er wel altijd contact mogelijk via de portofoon, telefoon of via de meldkamer van de politie. In alle gemeenten is er een rechtstreekse audio- en of videoverbinding met de meldkamer.

3.6 Regionale samenwerking

In drie van de zeven gesproken gemeenten is een regionale cameratoezichtruimte in oprichting (of pas opgericht). In een regionale cameratoezichtruimte worden de camerabeelden voor een gehele regio bekeken. Dit biedt schaalvoordelen. Veel, met name kleine, gemeenten hebben niet genoeg middelen om zelf een cameratoezichtruimte in te richten en camerabeelden live uit te kijken. Een regionale samenwerking op dit gebied stelt gemeenten in staat de kosten te delen, waardoor het wel mogelijk wordt om beelden live uit te kijken. Verschillende vormen van regionale samenwerking in één cameratoezichtruimte zijn mogelijk. In een van de onderzochte gemeenten wordt bijvoorbeeld in samenwerking met omliggende gemeenten gewerkt aan een regionale cameratoezichtruimte. Een andere gemeente heeft publiek en privaat cameratoezicht ondergebracht in één centraal gebouw. Zowel publieke als private partijen kunnen daar een tafel huren om camerabeelden door eigen personeel te laten uitkijken.

3.7 Wettelijke kaders

In alle onderzochte gemeenten wordt een onderscheid gemaakt tussen het live uitkijken van beelden ten behoeve van de openbare orde en het achteraf terugkijken van beelden in het kader van opsporing door de politie. Dit onderscheid wordt door de gemeenten wel verschillend ingevuld. Meestal gebeurt het terugkijken van beelden in een aparte ruimte binnen de camera-toezichtcentrale. Dit is het geval in Almere, Eindhoven en Tilburg. In Barneveld wordt teruggekeken op het politiebureau, terwijl het live toezicht in een particuliere toezichtruimte is ondergebracht. In Utrecht is zowel de toezichtruimte als de terugkijkruimte in handen van de politie. Dit zijn echter aparte ruimtes. In de kleinere gemeenten Landgraaf en Wijchen worden beelden niet live uitgekeken. De computerserver met de camerabeelden is eigendom van de gemeente.

Alle gemeenten geven aan uitsluitend cameratoezicht te hebben in het kader van artikel 151c Gemeentewet met het doel de openbare orde te handhaven. Samenloop met andere regimes, zoals art. 2 Politiewet en de Wet bescherming persoonsgegevens, komt in de gemeenten niet voor. Wel signaleren drie van de zeven gemeenten dat het onderscheid tussen het handhaven van de openbare orde en objectbeveiliging soms lastig is. Gemeenten verkennen de mogelijkheden om ook andere partijen aan te sturen met behulp van cameratoezicht, zoals de gemeentelijke reinigingsdienst of Stadstoezicht. Het wettelijk kader van artikel 151c Gemeentewet is op dit punt voor gemeenten niet duidelijk.

Dat geldt ook voor het wettelijk kader van de operationele regie van camera-toezicht. De operationele regie dient volgens de Gemeentewet in handen te zijn van de politie. Gemeenten realiseren zich dit, maar vragen zich af wat met operationele regie bedoeld wordt. In de memorie van toelichting bij de Wet cameratoezicht wordt gesteld dat politiefunctionarissen de camerabeelden altijd moeten kunnen bekijken. Het live uitkijken van beelden door politiefunctionarissen is geen vereiste. Daarmee houdt de wetgever ruimte voor het voeren van de operationele regie door de politie op afstand. Vooral ingegeven door personele capaciteitsproblemen bij de politie, kiezen gemeenten daarom vaak voor een variant van de regie waarbij de politie niet 24 uur per dag en zeven dagen in de week aanwezig is bij het uitkijken van de beelden. Het is voor gemeenten onduidelijk of de gehele afwezigheid van de politie bij het uitkijken van de beelden, maar het voeren van de operationele regie op afstand, binnen de wettelijke grenzen blijft.

3.8 Succesfactoren en knelpunten

In de zeven gemeenten is ook gevraagd naar de succesfactoren en knelpunten die zich voordoen bij de operationele regie van cameratoezicht.

Succesfactoren die door gemeenten genoemd worden, zijn:

- goede samenwerking en wederzijds vertrouwen tussen Stadstoezicht en politie;
- goede samenwerking tussen de beleidsafdeling van de gemeente en de politie;
- de cameratoezichtruimte als knooppunt van informatiestromen;
- cameratoezicht is efficiënt geregeld;
- politieagenten op straat hebben baat bij cameratoezicht;
- camerabeelden worden ook gebruikt voor opsporing door de politie.

Daarnaast noemen gemeenten de volgende knelpunten:

- meldingen vanuit de cameratoezichtruimte leiden niet vaak genoeg tot onmiddellijke opvolging (van de politie);
- de operationele regie van de politie is onvolledig;
- de incidentenregistratie is niet goed;
- er zijn te veel camerabeelden die leiden tot politiewerkzaamheden, daardoor blijven zaken liggen;
- de terugkijkcapaciteit is te kort: uitbreiding van de capaciteit tot 28 dagen moet mogelijk zijn, zodat de politie meer tijd heeft voor opsporingswerkzaamheden;
- evaluaties van cameratoezicht zijn niet bruikbaar.

4 DE EFFECTIVITEIT VAN CAMERATOEZICHT

4.1 Inleiding

De laatste jaren hebben steeds meer gemeenten een evaluatieonderzoek naar de effecten van cameratoezicht uitgevoerd of laten uitvoeren. Door deze ervaringen te bundelen, ontstaat een completer beeld van het effect van cameratoezicht. Dit kan mogelijk interessante aanknopingspunten bieden voor beleidsmakers, maar levert ook kennis op ten behoeve van de beleidsvoorbereiding in gemeenten. Hiertoe is bij de nulmeting van dit onderzoek een meta-analyse uitgevoerd. Het ging hierbij om verslagen van twintig gemeenten. Bij de éénmeting is deze meta-evaluatie aangevuld met zes evaluaties en bij de tweemeting met vier evaluaties. In de driemeting werd de meta-evaluatie nog eens aangevuld met tien evaluaties. In deze laatste meting in een reeks van vijf, de viermeting, worden ten slotte elf nieuwe evaluaties meegenomen. Dit leidt tot een overzicht van 51 evaluaties van cameratoezicht in Nederlandse gemeenten.

4.2 Beoordelingscriteria

Om uitspraken te kunnen doen over de kwaliteit van de evaluatieonderzoeken worden ze beoordeeld op een aantal criteria voor kwaliteit en validiteit. In de nulmeting is een uitgebreidere beschrijving opgenomen van de beoordelingscriteria. Hieronder worden deze criteria nog eens kort weergegeven:

- a) *Zijn er meerdere bronnen gebruikt?*
- b) *Welke uitkomstmaten zijn er?*
- c) *Wat is de aard van de evaluatie?*
- d) *Hoe scoort de evaluatie op de Maryland Scientific Methods Scale?*

De Maryland Scientific Methods Scale (MSMS) is een internationaal geaccepteerde maatstaf voor de validiteit van effectevaluaties.¹ Volgens de MSMS worden evaluatiestudies ingedeeld in vijf categorieën. Deze vijf categorieën beschrijven niveaus van wetenschappelijke validiteit. Hierbij heeft de eerstgenoemde categorie de laagste validiteit en de laatstgenoemde categorie de hoogste validiteit. Het gaat hierbij om de volgende categorieën:

- Niveau 1: Correlatie.
- Niveau 2: Voor- en nameting zonder vergelijkingsconditie.
- Niveau 3: Voor- en nameting met vergelijkingsconditie.

¹ Farrington, D.P., D.C. Gottfredson, L.W. Sherman & B.C. Welsh (2002) The Maryland scientific methods scale. In: Sherman, L. (ed.) *Evidence-based crime prevention*. London: Routledge.

- Niveau 4: Voor- en nameting in verschillende experimentele en vergelijkingssituaties gecontroleerd voor overige beïnvloedende factoren.
- Niveau 5: Effectmeting met random toewijzing.

Om uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van cameratoezicht is een voor- en nameting met een controlegebied (niveau 3 MSMS) nodig. Een belangrijke voorwaarde om uitspraken te kunnen doen over effectiviteit is, dat het aantal incidenten in de nulmeting in zowel het cameragebied als het controlegebied minimaal twintig in absolute aantallen is. Een evaluatie met minder dan twintig incidenten in de nulmeting heeft te weinig statistische kracht om veranderingen te kunnen meten (Welsh e.a., 2003).

Voor een uitgebreide beschrijving van de Maryland Scientific Methods Scale verwijzen we u naar het rapport behorend bij de nulmeting.

De veertig evaluaties uit de eerdere metingen en de elf nieuwe evaluaties zijn weergegeven in bijlage 1. Per evaluatie is weergegeven wat het beoogde doel is van cameratoezicht en wat de score is op de vier kwaliteitscriteria.

De resultaten van de beoordeling van de veertig evaluaties uit de eerdere metingen kunt u terugvinden in de bijbehorende rapporten.

In tien van de elf nieuwe evaluaties is gebruikgemaakt van meer bronnen dan alleen registratiecijfers van de politie, zoals interviews met bewoners, logboekgegevens en/of enquêtes onder bewoners. Het verschilt per evaluatie welke uitkomstmaten zijn gebruikt, maar alle onderzoeken hebben gebruikgemaakt van een combinatie van uitkomstmaten. Veelgebruikte maten zijn (on)veiligheidsgevoelens, geregistreerde incidenten en meldingen, aangiften, de mate van gebruik van de beelden en bekendheid met cameratoezicht.

Drie evaluaties zijn uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau. De overige acht evaluaties zijn uitgevoerd door de gemeente, al dan niet in samenwerking met andere betrokken organisaties. Vijf evaluaties zijn op niveau 1 uitgevoerd. Drie evaluaties betroffen niveau 2 op de MSMS (een voor- en nameting uitgevoerd zonder controlegebied) en drie evaluaties betroffen niveau 3 (een voor- en nameting met controlegebied).

4.3 Resultaten

Omdat niet alle evaluaties een controlegroep hebben verwerkt in het onderzoek, moet voorzichtig worden omgegaan met de resultaten van de evaluatie en kan niet worden gesproken in termen van effectiviteit. Tevens is cameratoezicht vaak een onderdeel in een mix van maatregelen, waardoor effecten niet per definitie zijn toe te schrijven aan cameratoezicht.

In de tabel van bijlage 2 staat een overzicht van de resultaten van de evaluaties. De elf nieuwe evaluaties zijn aan de veertig evaluaties uit de

eerdere metingen toegevoegd. De resultaten zijn onderverdeeld in vier thema's:

- proces;
- objectieve veiligheid;
- beleving cameratoezicht en veiligheid;
- opsporing en vervolging.

In de tabel worden de belangrijkste resultaten besproken. In de eerdere metingen zijn de resultaten van de eerste veertig evaluaties uitvoerig besproken. Hieronder volgt een beschrijving van de resultaten van de elf aanvullende evaluaties en de wijze waarop de resultaten verschillen van de resultaten uit de meta-evaluatie van de eerdere metingen.

Proces

In de elf evaluaties zijn onder andere de volgende opmerkingen over het proces genoemd:

- In twee gemeenten blijkt uit de evaluatie dat er behoefte is aan een (beter) logboek van registraties door de uitkijkers in de cameratoezichtruimte. Beter zicht op de incidenten zou de gemeenten in staat stellen om hun beleid daarop aan te passen.
- In drie gemeenten blijkt uit de evaluatie de behoefte aan schriftelijke procedures. Het ontbreekt in de gemeenten aan duidelijke werkafspraken tussen de politie, de gemeente en de uitkijkers van de beelden.
- In vier gemeenten worden de beelden uitsluitend op uitgaansavonden live uitgekeken.
- In twee gemeenten worden de beelden uitsluitend achteraf uitgekeken door de politie.

Objectieve veiligheid

De nieuwe evaluaties laten, vergeleken met de veertig evaluaties uit eerdere metingen, geen sterk afwijkende resultaten zien. Het doel van cameratoezicht is in de meeste gemeenten het aantal incidenten terug te dringen. Meer specifiek gaat het daarbij soms om het terugdringen van uitgaans- of jongeren-overlast of geweldsincidenten. Daarnaast moet cameratoezicht de veiligheidsgevoelens op straat vergroten.

Het beeld van het effect dat cameratoezicht heeft op de objectieve veiligheid, is net als in eerdere metingen niet eenduidig. Zo wordt in drie evaluaties een afname van geweld geconstateerd. Daar staan echter twee evaluaties tegenover die een toename van geweld in het cameragebied laten zien. In vijf gemeenten is een afname van overlast en/of vandalisme gemeten in de cameragebieden. Ook daar staan echter twee gemeenten tegenover waar een toename wordt gezien.

Beleving cameratoezicht en veiligheid

In drie evaluaties zijn cijfers over de subjectieve veiligheid niet opgenomen. In vijf evaluaties werd gekeken of er een positieve trend waarneembaar is in de veiligheidsgevoelens. Zijn mensen zich veiliger gaan voelen na de plaatsing van camera's? Het antwoord op die vraag is in alle vijf gemeenten positief. In vier evaluaties werden de veiligheidsgevoelens op één moment aan bewoners, bezoekers of ondernemers gevraagd. Uit die evaluaties blijkt dat de meerderheid zich veilig voelt in de cameragebieden. In twee evaluaties is gevraagd naar de opvattingen over cameratoezicht. Ook daaruit komt een positief beeld naar voren.

Opsporing en vervolging

In vijf gemeenten worden cijfers over opsporing en vervolging naar aanleiding van camerabeelden niet bijgehouden. In twee gemeenten wordt een schatting gemaakt van het percentage opgeloste zaken met behulp van cameratoezicht (76 en 90%). Een andere gemeente geeft aan dat 81 procent van de beelden wordt opgevolgd door politieoptreden. Drie gemeenten zijn specifiek. In één gemeente werd in drie maanden tijd 31 keer een dvd aan opsporingsinstanties verstrekt. Een andere gemeente meldt dat camerabeelden in een periode van anderhalf jaar tot twintig aanhoudingen hebben geleid. En ten slotte hebben in een gemeente 214 meldingen vanuit de cameratoezichtruimte in één jaar in 115 gevallen geleid tot aangehouden verdachten.

4.4 Conclusie

Na vijf jaar evalueren van evaluatieonderzoek middels deze meta-analyse kunnen uitspraken worden gedaan over de stand van het evaluatieonderzoek op het gebied van cameratoezicht in Nederland.

Hieronder volgen enkele conclusies die op basis van de meta-evaluatie en de enquête onder gemeenten zijn te trekken:

- Dit jaar geeft 64 procent van de gemeenten met cameratoezicht aan dat het cameratoezicht is geëvalueerd. Dat is een hoger percentage dan vorig jaar (55%). Het percentage gemeenten dat evalueerde in voorafgaande metingen, was respectievelijk zestig procent in de nulmeting, 64 procent in de éénmeting en 57 procent in de tweemeting. Er zullen naast deze gemeenten ook gemeenten zijn, waar op termijn een evaluatie gepland staat, maar niet alle gemeenten evalueren cameratoezicht. De Gemeentewet cameratoezicht omschrijft het echter als een tijdelijke maatregel die periodiek tegen het licht gehouden dient te worden.
- Waar het cameratoezicht wordt geëvalueerd, gebeurt dit in de meerderheid van de gevallen nog steeds niet op dusdanige wijze dat er harde uitspraken kunnen worden gedaan over de effectiviteit van cameratoezicht. Evaluaties scoren nog steeds matig op de MSMS. Drie van de elf evaluaties scoren niveau 3. De eisen die MSMS stelt, zijn hoog en dat maakt dat ze soms moeilijk te realiseren zijn. Een controlegebied aanwijzen binnen de

gemeentegrenzen, is voor veel gemeenten lastig. Als een evaluatie niet op niveau 3 uitgevoerd kan worden, kan er nog echter steeds ook een goede beslissing over het continueren van cameratoezicht volgen. Belangrijke voorwaarden blijven dat de evaluatie op een gestandaardiseerde wijze gebeurt en dat voorafgaand aan de plaatsing van camera's goed is nagedacht over de doelen die het moet dienen. Zo kan achteraf getoetst worden of deze doelen worden gehaald.

- Ten slotte kan in navolging van eerdere jaren nog steeds worden geconcludeerd dat cameratoezicht niet op een eenduidige manier wordt geëvalueerd. Daardoor blijft het lastig om evaluaties in het kader van een meta-analyse met elkaar te vergelijken. Het is niet zo dat externe onderzoeksbureaus anders evalueren dan gemeenten zelf. De methode en de uitkomstmaten die in evaluaties worden gebruikt, lijken voornamelijk af te hangen van de beschikbaarheid van informatie. Een nulmeting voor de invoering van cameratoezicht is erg belangrijk. Deze blijkt niet altijd beschikbaar, waardoor conclusies over de situatie voor en na de invoering van cameratoezicht niet kunnen worden getrokken.

LITERATUUR

- Bieleman, B., A. Kruize & J. Snippe (2002) *Evaluatie cameratoezicht Groningen. Eindrapportage*. Groningen: INTRAVAL.
- Bieleman, B., J. Boekaar & J. Snippe (2001) *Evaluatie cameratoezicht Groningen. Tussenrapportage*. Groningen: INTRAVAL.
- Bovenkamp, van de, N. (2009) *Evaluatie cameratoezicht binnenstad Den Helder*. Den Helder: Gemeente Den Helder.
- Dekkers, S., G. Homburg & J. Koffijberg (2007) *Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen. Eenmeting*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Dekkers, S., G. Homburg & R. Maathuis (2008) *Evaluatie cameratoezicht Amsterdam centrum. Vijfde meting, 2008*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Farrington, D.P., D.C. Gottfredson, L.W. Sherman & B.C. Welsh (2002) *The Maryland scientific methods scale*. In: Sherman, L. (ed.) *Evidence-based crime prevention*. London: Routledge.
- Flight, S. & P. Hulshof (2005) *Evaluatie cameratoezicht Alkmaar*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. (2003) *Evaluatie Cameratoezicht Amsterdam. Effectmeting August Allebéplein, Belgiëplein en Kraaiennest*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. (2005) *Evaluatie cameratoezicht Wallen en Nieuwendijk, Amsterdam. Verslag van drie metingen: 2003, 2004 en 2005*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. & P. Hulshof (2005) *Evaluatie draadloos cameratoezicht Amsterdam Noord*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S., P. Hulshof & W. Roorda (2008) *Cameratoezicht Amsterdam Zuidoost. Evaluatie van vijf cameraprojecten 2000-2007*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. (2008) *Cameratoezicht stationsgebied Delft. Evaluatie van de effecten en ervaringen in de eerste twee jaren (2006-2008)*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Flight, S. & P. Hulshof (2009) *Tussentijdse evaluatie cameratoezicht Almere*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Gemeente Amersfoort (2006) *Evaluatie cameratoezicht. Ervaringen met verplaatsbare camera's in Amersfoort*.
- Gemeente Apeldoorn (2002) *Samen naar verbetering. Een onderzoek naar de ontwikkeling van veiligheid en overlast in het uitgaansgebied Apeldoorn in de periode 1998-2001*.
- Gemeente Breda (2000) *Effecten cameratoezicht station Breda*.
- Gemeente Delft (2009) *Nota Cameratoezicht stationsgebied Delft. Inclusief evaluatie cameratoezicht mei 2008 – april 2009*.
- Gemeente Deurne (2006) *Nota cameratoezicht*. Raadsinformatiebrief.

- Gemeente Ede (1999) *Evaluatie cameratoezicht. De eerste indruk.*
- Gemeente Ede (2000) *Ogen in de nacht. Eindevaluatie cameratoezicht.*
- Gemeente Gilze-Rijen (2005) *Evaluatie Cameratoezicht.* Intern verslag.
- Gemeente Gilze-Rijen (2006) *Evaluatieverslag cameratoezicht station NS.*
- Gemeente Helmond (2006) *Evaluatie cameratoezicht horecaconcentratiegebied.* Interne notitie.
- Gemeente Kaag en Braassem (2008) *Project Beveiliging bedrijventerreinen Veenderveld, Lasso-Noord en Lasso-Zuid. Eindverslag omtrent de uitvoering en de resultaten van het project.*
- Gemeente Leeuwarden (2009) *Evaluatie cameratoezicht Leeuwarden.*
- Gemeente Lopik (2008) *Evaluatie Cameratoezicht Centrum Lopik.*
- Gemeente Noordwijk (2010) *Evaluatie Cameratoezicht De Grent (periode 1 oktober 2008 – 1 oktober 2009).*
- Gemeente Rotterdam (2006) *Jaarrapportage 2005 Cameratoezicht.*
- Gemeente Rotterdam (2007) *Jaarrapportage 2006 Cameratoezicht.*
- Gemeente Schiedam (2010) *Tussentijdse evaluatie cameratoezicht Koemarkt.*
- Gemeente Sliedrecht (2009) *Evaluatie proef met cameratoezicht in Sliedrecht.*
- Gemeente Tilburg (2005) *Evaluatie cameratoezicht binnenstad Tilburg 2005.*
- Gemeente Utrecht (2002) *Geweld(ig) bekeken. Eindmeting Experiment Videocameratoezicht.*
- Gemeente Veendam (2008) *Evaluatie cameratoezicht Veendam.*
- Gemeente Weststellingwerf (2008) *Samenvatting evaluatie mei 2008.*
- Gemeente Zeist (2005) *Evaluatierapport Cameratoezicht Tweede Dorpsstraat Zeist.*
- Gemeente Zevenaar (2007) *Evaluatie van het tijdelijk cameratoezicht op het station te Zevenaar.*
- Gemeente Zoetermeer (2006) *Camera's op de Nelson Mandelabrug. Evaluatie veiligheidsbeleving 2006.*
- Gemeente Zwolle (2006) *Evaluatie cameratoezicht 2005.* Interne notitie.
- Hellings, J. (2006) *Evaluatie cameratoezicht Voorstraat Spijkenisse.* Spijkenisse: Gemeente Spijkenisse.
- Hissel, S.C.E.M. & S. Dekkers (2008) *Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen. Tweemeting.* Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Homburg, G. & S. Dekkers (2003) *Cameratoezicht in de openbare ruimte.* Den Haag: College Bescherming Persoonsgegevens.
- Homburg, G. & Dekkers, S. (2006) *Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen. Nulmeting.* Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Hulshof, P. & F. Voorbij (2009) *Effectevaluatie cameratoezicht Mijdrecht.* Amsterdam: DSP-groep BV.
- Kerstens, J., Toutenhoofd, M. en W.Ph. Stol (2007) *Wie niet weg is, is gezien. Evaluatie van een proef met cameratoezicht in de Leeuwarder binnenstad.* Leeuwarden: Lectoraat Integrale Veiligheid NHL.

- Klein Haarhuis, C.M., M.M.J. van Ooyen-Houben, E.R. Kleemans & F.L. Leeuw (2005) *Kennis voor beleid. Een synthese van 58 (evaluatie)onderzoeken op het gebied van rechtshandhaving*. Den Haag: WODC.
- Koorn, R., H. van Gils, J. ter Hart, P. Overbeek & R. Tellegen (2004) *Privacy Enhancing technologies, witboek voor beslissers*. Den Haag: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Leiden, I. van, Arts, N. & H.B. Ferwerda (2006) *Inzoomen en uitzoomen op Zaandam*. Politiekunde nr. 11. Den Haag: Elsevier Overheid.
- Leiden, I. van & H.B. Ferwerda (2002) *Cameratoezicht. Goed bekeken?* Zeist: Kerckebosch BV.
- Marsman, M. (2006) *Cameratoezicht in Enschede. Rapportage van bevindingen/effectmeting. Samenvatting*. Enschede: Universiteit Twente.
- Nederlands Politie Instituut (2009) *Beelden van de samenleving. Visie op cameratoezicht in een netwerksamenleving*.
- Noije, L. van en Wittebrood, K. (2008) *Sociale veiligheid ontraadseld: veronderstelde en werkelijke effecten van het veiligheidsbeleid*. Den Haag: SCP.
- NS en ProRail (2006) *De Proeftuin, resultaten innovatieve experimenten sociale veiligheid*.
- Polder, W. & F.J.C. van Vlaardingen (1995) *Preventiestrategieën in de praktijk: een meta-evaluatie van criminaliteitsprojecten*. Arnhem/Den Haag: Gouda Quint/WODC.
- Politie Dordrecht (2006) *Evaluatie cameratoezicht station Dordrecht 2005-2006*.
- Politie Zeeland (2002) *Cameratoezicht Goes*. Interne notitie.
- Schreijenberg, A. & S. Dekkers (2009) *Evaluatie cameratoezicht Zuidplein en Dordtselaan, Rotterdam. Meting 2008*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Schreijenberg, A., J. Koffijberg & S. Dekkers (2009a) *Cameratoezicht gemeente Rotterdam. Jaarrapportage 2008*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Schreijenberg, A., J. Koffijberg & S. Dekkers (2009b) *Evaluatie cameratoezicht op openbare plaatsen. Driemeting*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Smeets, A.H.C.M. (2004) *Camera's in het publieke domein. Privacynormen voor cameratoezicht op de openbare orde. Achtergrondstudies en Verkenningen 28*. Den Haag: College Bescherming Persoonsgegevens.
- Snippe, J., A. Kruize, C. Ogier & B. Bieleman (2005) *Evaluatie cameratoezicht Gouda*. Groningen: INTRAVAL.
- Snippe, J., A. Kruize, C. Ogier & B. Bieleman (2005) *Evaluatie cameratoezicht Heerlen*. Groningen: INTRAVAL.
- Snippe, J., F. Schaap en B. Bieleman (2008) *Evaluatie cameratoezicht Utrecht*. Groningen: INTRAVAL.
- Snippe, J., A. Beelen, R. Nijkamp & B. Bieleman (2008a) *Evaluatie cameratoezicht Heerlen-centrum*. Groningen: INTRAVAL.

- Snippe, J., A. Beelen, R. Nijkamp & B. Bieleman (2008b) *Evaluatie cameratoezicht Hoensbroek en Heerlerheide*. Groningen: IntraVal.
- Snippe, J., A. Beelen, R. Nijkamp & B. Bieleman (2008c) *Evaluatie cameratoezicht dag- en nachtopvang De Klomp*. Groningen: IntraVal.
- Vissers, M. (2009). *Evaluatie cameratoezicht in Eindhoven*. Eindhoven: Bureau Bestuursinformatie en Onderzoek.
- Welsh, B.C. & Farrington, D.P. (2002) Crime Prevention Effects of Closed Circuit Television: A Systematic Review. Home Office Research Study, No. 252. London: Home Office.
- Wittebrood, K. & M. van Beem (2004) *Vergroten van sociale veiligheid: wat werkt en wat niet?* Den Haag: RMO.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1
Kwaliteit evaluaties meta-analyse
Tabel B1.1 Kwaliteit evaluaties meta-analyse

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Alkmaar Centrumgebied Ingevoerd: voorjaar 2004	<ul style="list-style-type: none"> Het bevorderen van het veiligheidsgevoel van mensen die daar wonen, werken of uitgaan. 'Slachtofferreductie' (het verminderen van schade door onveiligheid). Het bevorderen van de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Het voorkomen van vandalisme. Het voorkomen van veelvoorkomende criminaliteit in het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder bewoners en ondernemers. Registratiegegevens politie. Diepte-interviews met vertegenwoordigers van gemeente, politie, Stadstoezicht, Falck Security, Chubb-Lips, bewoners en ondernemers. Observaties in cameragebied. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Opvattingen over cameratoezicht. Bekendheid met cameratoezicht. Verplaatsingseffect. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controle gebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Almere Stadshart Ingevoerd: 2008	<ul style="list-style-type: none"> Minder (met name gewelds-) incidenten. Beelden als ondersteunend bewijsmateriaal. Vroegtijdig signaleren van incidenten en aansturing van politie op straat. Vermindering overlast en bedreiging. Veiligheidsgevoelens vergroten. Aangiftebereidheid vergroten. Leefbaarheid verbeteren. 	<ul style="list-style-type: none"> Interviews met experts. Registraties van waargenomen incidenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal incidenten. Aantal veilig-gestelde beelden. Aantal opsporings-verzoeken. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 1.
Amersfoort Uitgaansgebied, tunnel en overlaststraat Ingevoerd: 2005	<ul style="list-style-type: none"> Herkennen van personen die betrokken zijn bij strafbare feiten. Incidentanalyse achteraf en het benutten van de beelden voor bewijsvoering. Het verbeteren van de objectieve veiligheid door preventie. Verbeteren van de subjectieve veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> Ondervraging burgers via digitaal panel. Ondervraging onder bezoekers cameragebied. Politiecijfers. 	<ul style="list-style-type: none"> Draagvlak. Bekendheid met cameratoezicht. (On)veiligheidsgevoelens. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1 voor onderzoek onder burgers en bezoekers (1-meting). Niveau 2 voor politiecijfers (0- en 1-meting).

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Amsterdam August Allebéplein, Belgiëplein en Kraaiennest Ingevoerd: 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid. • Bestrijden van objectieve en subjectieve onveiligheid. • Ondersteunen van de politie. • Verbeteren opsporing. 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke enquête onder passanten en bewoners. • Telefonische enquête ondernemers. • Interviews experts. • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Bekendheid met cameratoezicht. • Draagvlak. • Slachtofferschap. • Geregistreeerde incidenten. • Verplaatsings-effecten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau	Niveau 3. 0- en 1-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Amsterdam Wallen en Nieuwendijk Ingevoerd: februari 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen van criminaliteit (preventieve werking). • Verbeteren hulpverlening (adequater reageren). • Opsporing van strafbare feiten (beeldmateriaal als bewijs). • Vergroten van de veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke enquête bezoekers en bewoners. • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreeerde incidenten. • Verplaatsings-effecten. • Mening cameratoezicht. • Bekendheid met cameratoezicht. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 3. 0-, 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Amsterdam Noord Ingevoerd: augustus - december 2005	<ul style="list-style-type: none"> • Aanpak jeugdoverlast. • Verbeteren leefsituatie voor bewoners. • Ondersteunen van de politie ('live' beelden als bewijs). 	<ul style="list-style-type: none"> • Interviews met bewoners en jongerenwerkers. • Interviews met experts. • Registratiegegevens politie. • Eigen observaties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten • Verplaatsings-effecten. • (On)veiligheidsgevoelens. • Bekendheid met cameratoezicht. • Draagvlak. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Amsterdam Zuid-Oost (vijf gebieden) Ingevoerd: 2001-2005	<ul style="list-style-type: none"> • (Drugs-)overlast terugdringen. • Verbeteren veiligheidsgevoelens. • Opsporing en vervolging. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Enquêtes onder bewoners en bezoekers. • Interviews met politie, ondernemers en andere belanghebbenden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slachtofferschap. • (On)veiligheidsgevoelens. • Bekendheid met cameratoezicht. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 1. 0-meting ontbreekt voor een deel van de gebieden.
Apeldoorn Uitgaansgebied Ingevoerd: begin 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Het verhogen van het veiligheidsniveau in het uitgaansgebied door het kunnen beschikken over videobeelden van het gedrag van bezoekers in het uitgaansgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Schriftelijke enquête onder eigenaren en/of bedrijfsleiders van horecaondernemingen, politiepersoneel, bewoners en winkeliers van het uitgaansgebied en de directe omgeving en taxichauffeurs. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerde incidenten. • Bekendheid met cameratoezicht. • Opinie cameratoezicht. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 3. Diverse metingen voor en na invoering cameratoezicht met controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Arnhem Uitgaansgebied, inclusief af- en aanlooproutes Ingevoerd: mei 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen en terugdringen van verstoringen van de openbare orde. • Bijdrage leveren aan het opsporen en vervolgen van strafbare feiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Enquête onder uitgaande jongeren en ouders van uitgaande jongeren. • Enquête onder bewoners en ondernemers. • Enquête onder en groepsinterviews met politiefunctionarissen. • Analyse camerabeelden drie majeure incidenten. • Analyse logboek Dienst Brandweer en Volksgezondheid. • Interviews met betrokkenen. • Enquête onder bedieningspersoneel. • Groepsinterview met afvaardiging horecaondernemers. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreeerde incidenten. • Verplaatsings-effecten. • Bekendheid met cameratoezicht. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Breda Stationsgebied Ingevoerd: mei 1999.	<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen criminaliteit en overlast op en rond het station. • Handhaven openbare orde en wegnemen van angstgevoelens. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquête onder bezoekers station en medewerkers taxi- en busbedrijven. • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten. • (On)veiligheidsgevoelens bezoekers en betrokkenen. 	Evaluatie door gemeente.	Niveau 2. 0- en 1- meting zonder controlegebied.
Delft Stationsgebied Ingevoerd: mei 2006	<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen criminaliteit en overlast op en rond het station. • Veiligheidsgevoelens van bewoners, ondernemers en reizigers vergroten. • 20% minder delicten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Cijfermateriaal NS. • Enquêtes op straat (2004/2006/2008). • Interviews met gemeente, politie en NS. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten. • (On)veiligheidsgevoelens. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Delft Stationsgebied Ingevoerd : mei 2006	<ul style="list-style-type: none"> Het veiligheidsgevoel van reizigers moet in 2011 minimaal gelijk zijn aan dat van 2008. Het aantal door de politie geregistreerde aangiften en meldingen van delicten in het stationsgebied mag in 2011 – bij gelijkblijvende aangiftebereidheid – niet groter zijn dan het in 2002 was. Het percentage reizigers dat overlast ondervindt van (groepen) jongeren, drugsdealers en drugsverslaafden mag in 2011 niet groter zijn dan het in 2008 was. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder passanten. Politieregistraties. Registratie uitkijkruinte. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Aantal aangiften en meldingen. Aantal waargenomen incidenten en meldingen. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 3. 0-, 1-, 2-, 3- en 4-meting met controlegebied .
Den Helder Centrum en omgeving NS-station Ingevoerd: gefaseerd vanaf 1998	<ul style="list-style-type: none"> Handhaven van de openbare orde. Terugdringen van overlast en incidenten. Incidentenanalyse. Hoger oplossingspercentage. Gebruik beelden voor bewijsvoering. Veiligheidsgevoelens vergroten. Blijvende aandacht voor verplaatsing van incidenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Standpunten horeca en winkeliers. Schriftelijke enquête onder bevolking (respons 32%). Politiecijfers. 	<ul style="list-style-type: none"> Opvattingen over cameratoezicht. (On)veiligheidsgevoelens. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
De Ronde Venen Centrum Mijdrecht Ingevoerd: 2007	<ul style="list-style-type: none"> • De veiligheid en het veiligheidsgevoel structureel verbeteren. • Terugdringen jongerenoverlast. • Terugdringen uitgaansgeweld en -overlast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquête onder bewoners, ondernemers, passanten en bezoekers. • Politiecijfers. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Slachtofferschap. • Opvattingen over cameratoezicht. • Gebruik van camerabeelden. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2 voor enquêtes.
Deurne Stationsgebied Ingevoerd: eind 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal incidenten van fietsendiefstal, overlast, geweld en vandalisme met 25% terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. Diverse metingen voor en na invoering cameratoezicht.
Dordrecht Stationsgebied Ingevoerd: juni 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Het verbeteren van de veiligheid in stationsgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Cijfermateriaal NS. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerde incidenten. • (On)veiligheidsgevoelens reizigers. 	Evaluatie door de politie.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Ede Uitgaansgebied Ingevoerd: eind 1998	<ul style="list-style-type: none"> Het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid op en rond het Museumplein. 	<ul style="list-style-type: none"> Schriftelijke enquête onder omwonenden, 15- tot en met 34-jarige inwoners van de gemeente, overige inwoners en taxiondernemers. Mondelinge enquête onder bezoekers/passanten, bedrijven Ede Centrum en horecaondernemers. Interviews met politie, gemeente, justitie en verslavingszorg. Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreeerde incidenten. (On)veiligheidsgevoelens. Overlastervaring. Mening over cameratoezicht. Mening over beleid gemeente/optreden politie. Meldingsbereidheid. Verplaatsings-effecten. 	Evaluatie door de afdeling Onderzoek, Ontwikkeling en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1. 0- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Eindhoven Centrum en Woensel-West Ingevoerd: 2003-2008	<ul style="list-style-type: none"> Op grond van beschikbare nota's niet bekend. Mogelijke resultaten cameratoezicht: minder delicten, toename veiligheidsgevoelens, aanhoudingen, preventie, hard bewijs en effectiever politieoptreden. 	<ul style="list-style-type: none"> Literatuur. Politicijfers. Straatenquêtes. Registraties waargenomen incidenten. Cijfers Stadstoezicht. Interviews met politieambtenaren. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal delicten. (On)veiligheidsgevoelens. Opvattingen over cameratoezicht. Bekendheid met cameratoezicht. Aantal meldingen, waargenomen delicten en aanhoudingen. 	Evaluatie door het bureau Beleidsinformatie en Onderzoek van de gemeente.	Niveau 3. 0- en 1-meting met vergelijking gehele stad.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Enschede Binnenstad en uitgaansgebied. Ingevoerd: augustus 2005	<ul style="list-style-type: none"> Handhaving van de openbare orde. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête en interviews uitgaanspubliek, bewoners, ondernemers, politie en stadswachten. Aantal waargenomen incidenten door burgers en registraties van de politie. Geregistreerd aantal aangiften. Logboekgegevens cameratoezichthouders. 	<ul style="list-style-type: none"> Beleving betrokkenen. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de Universiteit Twente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Gilze-Rijen Stationsgebied Ingevoerd: 2003	<ul style="list-style-type: none"> Terugdringen van het aantal fietsdiefstallen. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. Diverse metingen voor en na invoering van cameratoezicht.
Gilze-Rijen Aanvulling op jaarrapportage 2005. Stationsgebied Ingevoerd: 2003	<ul style="list-style-type: none"> Terugdringen van het aantal fietsdiefstallen. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Goes Uitgaansgebied Ingevoerd: maart 2001	<ul style="list-style-type: none"> Het geven van een prettig en veilig gevoel bij bezoekers. Weerhouden van mensen om de sfeer te verpesten. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. Gesprekken politie. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Geregistreerde incidenten. Verplaatsings effect. 	Evaluatie door de politie.	Niveau 3. Diverse metingen voor en na invoering, met controlegebied (voor politiecijfers).

Vervolg tabel B1.1 Kwaliteit evaluaties meta-analyse

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Gouda Stationsgebied en parkeerterreinen Ingevoerd: begin 2004	<ul style="list-style-type: none"> Het vergroten van het veiligheidsgevoel van de burger en de bezoeker. Het laten dalen van het aantal incidenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder voorbijgangers, werkenden en omwonenden en parkeerders. Registratiecijfers politie. Klantmetingsgegevens sociale veiligheid NS. Interviews met medewerkers politie, gemeente en Stadstoezicht. Gesprekken sleutelinformanten. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Ervaren overlast. Geregistreerde incidenten. Tevredenheid over optreden politie en toezichhouders. Houding t.o.v. cameratoezicht. Aangiftebereidheid. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Groningen Uitgaansgebied Ingevoerd: eind 1999	<ul style="list-style-type: none"> Vermindering geweld en openbare ordeproblemen in uitgaansgebied. Vergemakkelijking werkzaamheden van politie en hulpverlening. Terugdringen onveiligheidsgevoelens. Oplossen strafbare feiten. 	<ul style="list-style-type: none"> Telefonische enquête onder bezoekers en bewoners. Interviews met horecaondernemers. Groepsgesprekken met medewerkers van politie en justitie. Registratiegegevens politie. Gesprekken met taxi- en nachtbuschauffeurs. Groepsgesprek met medewerkers ambulancevervoer en regiopolitie. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Mening politie-optreden/ camera-toezicht. Aangiftebereidheid. Overlastervaring. Geregistreerde incidenten. Aanhoudingen. Verplaatsings-effecten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting voor interviews en groepsgesprekken en een 0- en een 1-meting voor politiecijfers.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Heerlen Uitgaansgebied, centrumgebied en wijk Ingevoerd: eind 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Vroegtijdig signaleren en voorkomen van openbare orde problemen. • Strafbare feiten oplossen. • Terugdringen en voorkomen van onveiligheidsgevoelens. • Verbeteren leefbaarheid en veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie en Meldpunt Drugs- en Tippeloverlast. • Interviews politie, gemeenten en Stadstoezicht. • Telefonische enquête onder bezoekers. • Face-to-face-enquête onder ondernemers. • Schriftelijke, telefonische en face-to-face-enquête onder bewoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Slachtofferschap. • Ervaren overlast. • Geregistreerde incidenten. • Verplaatsingseffecten. • Tevredenheid optreden handhavers. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Heerlen Hoensbroek en Heerlerheide Ingevoerd: najaar 2005	<ul style="list-style-type: none"> • Vroegtijdig signaleren en voorkomen van openbare ordeproblemen. • Terugdringen en voorkomen van onveiligheidsgevoelens. • Drugsoverlast terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquêtes onder bezoekers, bewoners en ondernemers. • Registratiegegevens politie. • Gesprekken sleutelinformanten. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Verwachtingen en ervaringen met cameratoezicht. • Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Heerlen Dag- en nachtopvang De Klomp Ingevoerd: begin 2006	<ul style="list-style-type: none"> • Vroegtijdig signaleren en voorkomen van openbare ordeproblemen. • Terugdringen en voorkomen van onveiligheidsgevoelens. • Drugsoverlast terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquêtes onder bewoners en ondernemers. • Registratiegegevens politie. • Gesprekken sleutelinformanten. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Verwachtingen en ervaringen met cameratoezicht. • Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Helmond Horecaconcentratiegebied Ingevoerd: zomer 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Direct overalltoezicht en daardoor anticiperen op dreigende verstoringen van de openbare orde. • Verkrijgen van bewijsmateriaal bij strafbare feiten. • Positief beïnvloeden van de veiligheidsbeleving. • Preventief effect bewerkstelligen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingspercentage. • Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Kaag en Braassem Bedrijventerreinen Ingevoerd: juni 2005	<ul style="list-style-type: none"> • In korte tijd de criminaliteit met ongeveer 25 procent terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Enquête onder ondernemers. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. 0- en eindmeting zonder controlegebied.
Leeuwarden Binnenstad Ingevoerd: medio 2005	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen aan veiligheid door het verminderen van criminaliteit en vergroten van de veiligheidsgevoelens. • Bijdragen aan veiligheid door het terugdringen van overlast. • Vergroten van veiligheidsgevoelens. 	<ul style="list-style-type: none"> • Peiling (interviews, enquêtes en observatie) onder bewoners, uitgaanspubliek, horecamensen en politiemensen. • Registratiegegevens politie. • Logboekgegevens. • Dossierstudie. • Lichtmeting. • Media-analyse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten. • (On)veiligheidsgevoelens. • Berichten in de media. • Bekendheid met de maatregelen. 	Evaluatie door Hogeschool.	Niveau 3. Diverse metingen met controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Leeuwarden Uitgaansgebied Ingevoerd : maart 2006	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal geweldsincidenten tijdens de uitgaansuren moet afnemen met 15 procent. Het aantal bewoners, bezoekers en werknemers dat zich tijdens de uitgaansuren onveilig voelt, moet met 10 procent afnemen. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquetes onder bewoners, uitgaanspubliek, horecazaken, Stadstoezichthouders en politiemensen. Politieregistraties. Standpunt van de politie. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal incidenten. (On)veiligheidsgevoelens. Opvattingen over cameratoezicht. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Lopik Centrum Ingevoerd: april 2007	<ul style="list-style-type: none"> Vandalisme, inbraken en overlast terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. Interviews. 	<ul style="list-style-type: none"> Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Maastricht Binnenstad Ingevoerd: juni 2001	<ul style="list-style-type: none"> Bevorderen van de veiligheid op straat. Bevorderen van het veiligheidsgevoel van mensen op straat. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiecijfers politie. Enquête onder bewoners en ondernemers. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Verplaatsings effect. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door bureau Onderzoek en Informatie van de gemeente.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Noordwijk Uitgaansgebied De Grent Ingevoerd: oktober 2008	<ul style="list-style-type: none"> Voorkomen van misdrijven en problemen met de openbare orde. Verhogen van het gevoel van veiligheid voor bewoners en bezoekers in het uitgaansgebied. Ondersteuning bij verzorging van adequate hulpverlening aan slachtoffers. 	<ul style="list-style-type: none"> Rapportage politie, OM en Meldkamer SMC. 	<ul style="list-style-type: none"> Gebruik door politie en OM. Aantal uitkijkuren meldkamer. 	Evaluatie door de betrokken partijen.	Niveau 1.

Vervolg tabel B1.1 Kwaliteit evaluaties meta-analyse

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Rotterdam Stadhuisplein, woonbuurt, tippelzone, bij metrostations en woon-/werkgebied. Ingevoerd: juni 2000 en oktober 2001	<ul style="list-style-type: none"> Het verminderen van geweld op straat. Het verminderen van overlast op straat. Het verbeteren van de veiligheidsgevoelens van omwonenden en bezoekers. De verbetering van de effectiviteit van het optreden van politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie en justitie. Observaties in cameragebieden. Interviews medewerkers politie, gemeente en OM. Enquête onder bewoners, ondernemers, bezoekers en reizigers. 	<ul style="list-style-type: none"> Slachtofferschap van geweld. Ervaren overlast. (On)veiligheidsgevoelens. Aantal aanhoudingen. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Rotterdam Aanvulling op jaarrapportage 2004. Stadhuisplein, woonbuurt, tippelzone, bij metrostations en woon-/werkgebied. Ingevoerd: juni 2000 en oktober 2001	<ul style="list-style-type: none"> Het verminderen van geweld op straat. Het verminderen van overlast op straat. Het verbeteren van de veiligheidsgevoelens van omwonenden en bezoekers. De verbetering van de effectiviteit van het optreden van politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal aanhoudingen. Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door Bestuursdienst Rotterdam, Politie en OM.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Rotterdam Uitbreiding tot tien cameragebieden bij metrostations, kop van Mathenesserdijk, CS, West-Kruiskade, Boulevard Zuid en Crooswijk Ingevoerd: 2006	<ul style="list-style-type: none"> Het verminderen van geweld op straat. Het verminderen van overlast op straat. Het verbeteren van de veiligheidsgevoelens van omwonenden en bezoekers. De verbetering van de effectiviteit van het optreden van politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Telefonische enquête onder bewoners. Registratiegegevens politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Verplaatsings-effecten. Geregistreerde incidenten. Beleving cameratoezicht. 	Evaluatie door directie Veiligheid Rotterdam, politie en OM.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Rotterdam Zuidplein en Dordtselaan Ingevoerd: juli 2007.	<ul style="list-style-type: none"> Het voorkomen en terugdringen van criminaliteit, overlast en vandalisme. Het bieden van ondersteuning aan politie en OM. Het verhogen van veiligheidsgevoelens van bewoners en passanten. 	<ul style="list-style-type: none"> Gegevens politie. Gegevens cameratoezichtruimte. Enquête onder bewoners en passanten. 	<ul style="list-style-type: none"> Waargenomen incidenten en opvolging. Geregistreerde incidenten en aangiften. Veiligheidsgevoelens. Slachtofferschap. Verplaatsing. Opinie over cameratoezicht. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 1 voor enquête en cameratoezichtcijfers. Niveau 3 voor politiecijfers.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Rotterdam Uitbreiding tot 24 gebieden. Ingevoerd: 2007-2008	<ul style="list-style-type: none"> Het verminderen van geweld op straat. Het verminderen van overlast op straat. Het verbeteren van de veiligheidsgevoelens van omwonenden en bezoekers. De verbetering van de effectiviteit van het optreden van politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Registratiegegevens politie. Registratiegegevens toezichtcentrale. Cijfers Veiligheidsindex. Interviews met politie, OM, gemeente, Stadstoezicht en overige betrokkenen. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Ervaringen met cameratoezicht. Bekendheid met cameratoezicht. Geregistreerde incidenten en aangiften. Waargenomen incidenten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 3. 0- en 1-meting met vergelijking.
Schiedam Koemarkt Ingevoerd: 2009	<ul style="list-style-type: none"> Handhaven van de openbare orde. Verminderen van geweld en overlast op straat. Veiligheidsgevoelens vergroten. Verbetering effectief optreden politie en justitie. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder bewoners. Enquête onder horecaondernemers. Enquête onder passanten. Politicijfers. Registraties waargenomen incidenten. Rapporten politie. 	<ul style="list-style-type: none"> (On)veiligheidsgevoelens. Aantal incidenten. Aantal meldingen. Opvattingen over cameratoezicht. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1.
Sliedrecht Kerkbuurt, Winklerplein, Landgraafstraat Ingevoerd: 2007	<ul style="list-style-type: none"> Handhaven van de openbare orde. 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête onder geïnteresseerden. Politicijfers. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal aangiften. Omvang verplaatsingseffect. Bekendheid met cameratoezicht. Opvatting over cameratoezicht. (On)veiligheidsgevoelens. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Spijkenisse Voorstraat Ingevoerd: 2002	<ul style="list-style-type: none"> • Opsporing van strafbare feiten en gedragingen. • Handhaving van de openbare orde. • Toezicht in het publieke domein. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquête bewoners, winkeliers en bezoekers. • Politiecijfers. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opvattingen over cameratoezicht. • (On)veiligheidsgevoelens. • Aantal incidenten. 	Evaluatie door de afdeling Juridische en Bestuurlijke zaken van de gemeente.	Niveau 1 voor enquête. Niveau 2 voor politiecijfers.
Tilburg Uitgaansgebied Ingevoerd: begin 2000	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen en terugdringen van criminaliteit. • Verhoging van het veiligheidsgevoel bij het uitgaanspubliek en bewoners. • Verminderen en voorkomen van overlast. • Verminderen en voorkomen van vandalisme. • Bieden van ondersteuning aan de politie bij het opsporen van strafbare feiten (verhoging van het oplossingspercentage). • Bieden van ondersteuning aan het OM bij de vervolging van daders van strafbare feiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Landelijke Politiemonitor. • Onderzoek Leefbaarheid en Veiligheid van de gemeente Tilburg. • Interviews met medewerkers van politie, OM, gemeente en overige betrokkenen. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreerde incidenten. 	Evaluatie door team Onderzoek en Informatie van de gemeente.	Niveau 1. 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).

Vervolg tabel B1.1 Kwaliteit evaluaties meta-analyse

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Utrecht Uitgaansgebied Ingevoerd: februari 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen objectieve veiligheid. • Bevorderen subjectieve veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Telefonische enquête onder bewoners. • Face-to-face-enquête onder passanten en bezoekers. • Interviews politiefunctionarissen. • Interviews horecaondernemingen. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Geregistreeerde incidenten. • Aantal aangiften. • Aantal opgeloste zaken. • Bekendheid met cameratoezicht. • Slachtofferschap. • Oplossingspercentage. • Verplaatsings-effecten. 	Evaluatie door de afdeling Bestuursinformatie van de gemeente.	Niveau 3. 0- en 1-meting met controlegebied (voor politiecijfers).
Utrecht Ultgaansgebied Ingevoerd: februari 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Verhoging van de subjectieve veiligheid op de openbare weg • Verhoging van de objectieve veiligheid op de openbare weg. • In 2003 dient het aantal geweldsdelicten met 10 procent te zijn gedaald. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enquête onder bewoners, ondernemers en bezoekers. • Registratiegegevens politie. • Focusgroepen bewoners. • Interviews professionals. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Ervaren overlast. • Slachtofferschap. • Opvattingen over cameratoezicht. • Opvattingen over politietoezicht. • Aangiften. • Opvolging camerabeelden. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied (voor politiecijfers).
Veendam Binnenstad Ingevoerd: oktober 2007	<ul style="list-style-type: none"> • Criminaliteit terugdringen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Waargenomen incidenten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Waargenomen incidenten. 	Evaluatie door de gemeente.	Niveau 1.

Vervolg tabel B1.1 **Kwaliteit evaluaties meta-analyse**

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Zaandam Uitgaansgebied Ingevoerd: januari 2004	<ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen en terugdringen van veelvoorkomende criminaliteit. • Opsporen van daders. • Ondersteuning politie door middel van beeldmateriaal als bewijs. • Bevorderen subjectieve veiligheid • Zicht krijgen op objectieve veiligheid. 	<ul style="list-style-type: none"> • (Groeps)interviews met experts. • Logboekgegevens cameratoezichthouders. • Observatie cameratoezichthouders. • Analyse geregistreerde politiecijfers. • Analyse van 2 incidenten. • Onderzoek (enquêtes) onder jongeren, ouders en bewoners. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten. • Bekendheid met cameratoezicht. • (On)veiligheidsgevoelens. • Waardering cameratoezicht. • Leefbaarheid. • Slachtofferschap. • Verplaatsingseffecten. 	Evaluatie door extern onderzoeksbureau.	Niveau 2 Voor- en nameting zonder controlegebied. Voor bewoners ook tussenmeting.
Zeist Uitgaansgebied Ingevoerd: maart 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Een betere bescherming van het werk van de politie en een hulpmiddel daarbij in het horecagebied. • Een grotere pakkans voor overtredders/geweldplegers. • Een veiliger gevoel voor het horecapubliek. • Een verdere opwaardering van het gebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijke enquête onder bewoners en omwonenden. • Interviews met ondernemers. • Face-to-face-enquête uitgaanspubliek. • Bevraging inwoners gemeente via Stadspeiling. • Registratiegegevens politie. • Interviews met politiefunctionarissen. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Ervaren overlast. • Bekendheid met cameratoezicht. • Draagvlak. • Geregistreeerde incidenten. • Tevredenheid inzet politie. 	Evaluatie door de concernstaf van de gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.
Zevenaar Station Ingevoerd: oktober 2006	<ul style="list-style-type: none"> • Overlast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cijfers meldingen en incidenten NS en politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreeerde incidenten. 	Evaluatie door gemeente.	Niveau 2. 0- en 1-meting zonder controlegebied.

Vervolg tabel B1.1 Kwaliteit evaluaties meta-analyse

Gemeente	Beoogd effect cameratoezicht	a) Informatiebronnen	b) Uitkomstmaten	c) Evaluatie	d) MSMS
Zoetermeer Brug (voetgangers- en fietsviaduct). Ingevoerd: mei 2003	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroting veiligheidsbeleving van de gebruikers van de viaducten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Passantenenquête. • Incidentenregistratie politie. • Incidentenregistratie monitorcentrale. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens passanten. • Geregistreerde incidenten door politie en monitorcentrale. 	Evaluatie door gemeente.	Niveau 2. 0-, 1- en 2-meting zonder controlegebied.
Zwolle Centrumgebied Ingevoerd: april 2001	<ul style="list-style-type: none"> • Preventieve werking. • Signaleren van strafbare feiten. • Vroegtijdig inspringen bij openbare ordeproblemen. • Leveren van ondersteunend bewijsmateriaal. • Bijdrage leveren aan het opsporen van daders en een succesvolle vervolging. 	<ul style="list-style-type: none"> • Registratiegegevens politie. • Interviews met professionals bij politie, horeca, OM en de gemeente. • Enquête onder publiek. • Bezoek aan uitkijkposten. 	<ul style="list-style-type: none"> • (On)veiligheidsgevoelens. • Bekendheid met cameratoezicht. • Geregistreerde incidenten. • Verplaatsingseffect. • Opinie cameratoezicht. 	Evaluatie door afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente.	Niveau 1. 1- en 2-meting met controlegebied (voor politiecijfers).

BIJLAGE 2

Resultaten evaluaties meta-analyse

Tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Alkmaar	<ul style="list-style-type: none"> • Naast cameratoezicht is er ook meer toezicht gekomen op straat door politie en Stadstoezicht en is er een verslaafdenproject gestart. • Het succes van cameratoezicht wordt bepaald door het live uitkijken van de beelden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners werden significant minder vaak slachtoffer van agressief gedrag en van diefstal of (bedreiging met) geweld. Ondernemers werden significant minder vaak slachtoffer van agressief gedrag. Bezoekers uit de regio zijn ook minder vaak slachtoffer of getuige van een misdrijf. • Het slachtofferschap van vernieling onder bewoners is significant gedaald. Onder ondernemers is het ook gedaald, maar niet significant. • Er lijkt geen sprake te zijn van een verplaatsingseffect, eerder van verwijdering en verdunning van criminaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het onveiligheidsgevoel is onder ondernemers, bezoekers en bewoners significant gedaald. • Niet iedereen is op de hoogte dat er cameratoezicht is en dat er live wordt uitgekeken. • Het draagvlak voor cameratoezicht is groot. • De angst voor aantasting van de privacy is er nauwelijks meer. 	<ul style="list-style-type: none"> • De politie maakt gebruik van camerabeelden voor opsporingsdoeleinden (ongeveer 4 keer per maand). • Bij de politie is niet iedereen bekend met cameratoezicht, waardoor beelden onbenut kunnen blijven.
Almere	<ul style="list-style-type: none"> • In de toezichtcentrale wordt 140 uur live toezicht gehouden door medewerkers van VCS Observation. • Op vier dagen/nachten is een politiefunctionaris aanwezig. • Beelden kunnen worden doorgeschakeld naar de meldkamer in Lelystad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Effecten op straat zijn nog niet onderzocht. De tussentijdse evaluatie ziet voornamelijk toe op het proces. 	<ul style="list-style-type: none"> • Effecten op straat zijn nog niet onderzocht. De tussentijdse evaluatie ziet voornamelijk toe op het proces. 	<ul style="list-style-type: none"> • In de eerste twaalf maanden zijn 214 aanvragen tot het veilig stellen van beelden gedaan. In 124 van die gevallen was er een opsporingsindicatie aanwezig. Er zijn in 115 gevallen verdachten aangehouden. • De gemeente heeft 21 keer een verzoek gedaan om beelden veilig te stellen.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Amersfoort	<ul style="list-style-type: none"> De uitkijkprocedure is omslachtig. Aanvankelijk was er te weinig kennis en capaciteit bij de politie voor de toepassingsmogelijkheden. Beelden worden niet live uitgekeken, waardoor niet direct op incidenten ingespeeld kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> Op één locatie zijn vernielingen uitgebleven; op de andere locaties is geen daling van het aantal geregistreerde delicten. 	<ul style="list-style-type: none"> Draagvlak voor cameratoezicht is groot. De meerderheid van de burgers en bezoekers in Amersfoort is niet bekend met het cameratoezicht. Cameratoezicht heeft weinig effect op het veiligheidsgevoel van het uitgaanspubliek. Het onveiligheidsgevoel van bewoners in de binnenstad is gedaald. 	<ul style="list-style-type: none"> Het bewaren van de beelden voor zeven dagen is te kort. Aanwezigheid van camera's heeft mogelijk een positief effect op de aangiftebereidheid. Cameratoezicht als ondersteuning in de opsporing functioneert niet optimaal door slechte of onbruikbare beelden. Beelden waren niet altijd na incidenten bekeken, omdat geen relevante informatie verwacht werd, beelden te snel gewist werden en camera-toezicht nog niet bij agenten bekend was.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Amsterdam (August Allebéplein, Belgiëplein en Kraaiennest)	<ul style="list-style-type: none"> Vertegenwoordigers van stadsdelen, politie, Stadstoezicht, ondernemers en andere betrokkenen zijn van mening dat de samenwerking is verbeterd en dat de politie effectiever kan worden aangestuurd door cameratoezicht. Cameratoezicht maakt deel uit van een pakket van maatregelen: onder andere extra toezicht op straat, meer samenwerking tussen politie en Stadstoezicht, extra toezichthouders, Justitie in de Buurt, Jongeren Opvang Team, meer verlichting. 	<ul style="list-style-type: none"> Slachtofferschap van het totaal aantal incidenten op de drie locaties gezamenlijk is gedaald met 23 procent (m.n. overlast, verbale agressie en rondhangende jongeren). Op het Belgiëplein stijgt het aantal incidenten, volgens politiecijfers. In het Kraaiennest is het slachtofferschap toegenomen, maar is er een daling volgens de politiecijfers. Verplaatsingseffecten doen zich volgens de slachtofferenquêtes gedeeltelijk voor bij autocriminaliteit en mishandeling. De overlast van groepen jongeren, verbale agressie, fietsendiefstal en overige delicten zijn afgenomen in het cameragebied en omliggende straten. Politiecijfers zijn niet geschikt om een eenduidige conclusie te trekken over verplaatsingseffecten. 	<ul style="list-style-type: none"> Lichte verbetering (niet significant) in onveiligheidsgevoelens van bewoners August Allebéplein en ondernemers in Kraaiennest. Bij andere groepen (alle passanten en de rest van de bewoners en ondernemers) is geen verbetering zichtbaar. Een ruime meerderheid van bewoners en ondernemers is op de hoogte van de aanwezigheid van cameratoezicht. Bij passanten is dit ongeveer de helft. Er is een groot draagvlak voor cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> In Zuidoost (technisch het meest geavanceerd systeem) zijn goede ervaringen met het gebruik van opgenomen beelden in het kader van opsporing door politie en justitie. De bewaartermijn van 24 uur bevordert de bruikbaarheid van de beelden in het kader van opsporing niet.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Amsterdam (Wallen en Nieuwendijk)	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht is niet als enige instrument ingezet op de Wallen en de Nieuwendijk. • Het voordeel van live uitkijken is dat de politie direct kan worden ingezet. • Een groot deel van de beelden die voor opsporing worden gebruikt, hebben betrekking op de periode die niet live wordt meegekeken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zowel de enquêtes als de politiecijfers laten een daling zien van het aantal delicten op de Wallen en Nieuwendijk na invoering camera-toezicht (m.n. verbale agressie, dreigende sfeer, zakkenrollerij, inbraken, voertuigcriminaliteit, mishandeling en straatroof). De daling is significant groter dan in het district in zijn geheel. • Op de Wallen is een toename van met name overlast op enkele 'blinde vlekken' binnen en net buiten het cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het percentage mensen dat zich onveilig voelt, is niet afgenomen gedurende de drie metingen. • Een ruime meerderheid van de bewoners en bezoekers is positief over cameratoezicht en dit percentage is gestegen gedurende de metingen. Ook is men steeds minder bang dat camera's een aantasting zijn van de privacy. • Ongeveer de helft van de bewoners en bezoekers denkt dat criminaliteit en overlast zullen afnemen door de camera's. • De bekendheid met de camera's is nog niet volledig onder de bezoekers. • Vrijwel alle betrokkenen zijn positief over de effectiviteit van het cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> • De politie gebruikt de beelden voor opsporingswerk, vooral bij incidenten omtrent drugshandel, diefstallen, geweldsmisdrijven en straatroven.
Amsterdam (Noord)		<ul style="list-style-type: none"> • Minder dealers in het cameragebied. • Afname overlast buurtjongeren mede door cameratoezicht (in combinatie met andere maatregelen). 		
Amsterdam (Zuid-Oost)	<ul style="list-style-type: none"> • Amsterdamse Poort: onvoldoende budget om structureel live uit te kijken. • Er is een toezichtcentrale, maar ook op politiebureaus kunnen de beelden meegekeken worden. 	<ul style="list-style-type: none"> • De hoeveelheid geregistreerde delicten is gedaald. • Omdat niet in alle gebieden een nulmeting is gehouden, is het niet mogelijk iets te zeggen over het effect van cameratoezicht in Amsterdam-Zuid-Oost. 	<ul style="list-style-type: none"> • Twee derde van de bewoners voelt zich wel eens onveilig. Bij bezoekers gaat het om één op de drie. • Driekwart van de bewoners en de helft van de bezoekers is bekend met cameratoezicht. • De ontwikkelingen zijn over het algemeen positief. 	<ul style="list-style-type: none"> • Op 64 procent van de live waargenomen incidenten volgt geen actie. • 32 procent van de incidenten werd gemeld bij de politie en de helft van die incidenten werd opgevolgd. Vaak ging dat om drankmisbruik.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Apeldoorn	<ul style="list-style-type: none"> Door het live meekijken kan de politie op de juiste plekken worden ingezet, waardoor volgens de politie al veel incidenten zijn voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal geregistreerde incidenten (zowel binnen als buiten horecagelegenheden) is toegenomen. In horecagebieden zonder camera's is het aantal incidenten in de openbare orde ook toegenomen, maar minder sterk. In de horecagebieden zonder camera's is het aantal incidenten in horecagelegenheden afgenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> De bekendheid met cameratoezicht onder bewoners, horecaondernemingen, taxichauffeurs en winkeliers is groot. De helft van deze respondenten vindt dat cameratoezicht veel tot zeer veel bijdraagt aan de veiligheid en dat het uitgaansgebied veiliger is geworden. 	<ul style="list-style-type: none"> De beelden dragen volgens de politie bij tot het verduidelijken van een incident of tonen verdachten van incidenten. Sinds de invoering van cameratoezicht zijn de beelden drie keer getoond in de rechtszaal.
Arnhem	<ul style="list-style-type: none"> De politie op straat voelt zich gesteund door de aanwezigheid van camera's. De politie kan gericht en effectiever opereren. Een verbeterde samenwerking leidt tot meer meldingen van incidenten tussen het bedieningspersoneel en de politie. 	<ul style="list-style-type: none"> De geregistreerde criminaliteit is enigszins afgenomen in de gemeente en toegenomen in de binnenstad (vooral incidenten m.b.t. leefbaarheid (vooral overlast) en hulp- en dienstverlening). Geringe verplaatsingseffecten. 	<ul style="list-style-type: none"> Driekwart van (de ouders van) uitgaande jongeren is op de hoogte van de aanwezigheid van camera's. (Ouders van) uitgaande jongeren, bewoners en ondernemers beoordelen het uitgaansgebied van Arnhem als veiliger na invoering cameratoezicht. Draagvlak voor cameratoezicht is groot. 	<ul style="list-style-type: none"> Confrontatie met het bestaan van camerabeelden kan bij verdachten tot een snelle schuldbekenenis leiden.
Breda		<ul style="list-style-type: none"> De criminaliteit op en rond het station is gedaald. 	<ul style="list-style-type: none"> Het gevoel van veiligheid is onder bezoekers toegenomen. Een kwart van de ondernemers voelt zich veiliger. 	

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Delft	<ul style="list-style-type: none"> De camera's maken deel uit van een zogenaamd 'handhavingarrangement' voor het stationsgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal aangiften in het stationsgebied is in twee jaar met 7 procent gedaald. In het eerste jaar steeg het aantal aangiften. Het aantal door de politie geregistreerde overlastincidenten nam met 8 procent af. 	<ul style="list-style-type: none"> Men is zich 's avonds veiliger gaan voelen op en rond het station. Minder dan de helft (46%) van de voorbijgangers weet dat er camera's hangen. 69 procent van de geënquêteerden is (zeer) positief ten aanzien van cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Het oplossingspercentage is in twee jaar veranderd van 13 procent naar 28 procent. Regionaal gezien is dit hoog.
Delft	<ul style="list-style-type: none"> Camera's worden 24 uur per dag en zeven dagen in de week live uitgekeken. De politie kan beelden gedurende zeven dagen opvragen bij de toezicht-ruimte. Het cameratoezichts-systeem draait altijd naar behoren. 	<ul style="list-style-type: none"> Het totaal aantal aangiften is in de periode 2008-2009 toegenomen van 217 naar 235. Daarmee is het aantal aangiften weer op het niveau van 2004-2005. De aangiftebereidheid is gedaald tussen 2005 en 2008. Overlastregistraties zijn in 2009 met een derde gedaald ten opzichte van 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> Het percentage passanten dat het stationsgebied een onveilige plek vindt, is tussen 2004 en 2009 afgenomen. De rapportcijfers voor de sociale veiligheid zijn gestegen. In 2004 gaf 88% overdag een 7 en 59 procent 's avonds, in 2008 was dit respectievelijk 94 en 71 procent. 	<ul style="list-style-type: none"> Op 81 procent van de incidenten volgt een reactie. Opvolgingscijfers zijn bij de politie niet bekend.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Den Helder	<ul style="list-style-type: none"> De wachtcommandant van de politie bekijkt de camerabeelden als er een melding is. Een particuliere beveiliging beheert de camera's. Een samenwerkingsreglement tussen politie, gemeente en beveiliging ontbreekt. Registratie van incidenten en een logboek door de politie is een aanbeveling. De kosten van het cameratoezicht zijn in totaal ruim 230.000 euro verspreid over 11 jaar. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal aangiften en meldingen is tussen 2005 en 2008 afgenomen. Het aantal aangiften in 2008 is met 11,5 procent gedaald ten opzichte van 2006. Het aantal meldingen is in 2008 met 10,8 procent gedaald ten opzichte van 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> Ruim 65 procent van de respondenten voelt zich veiliger door de aanwezigheid van camera's in de binnenstad. Vier op de vijf respondenten (82%) is zeer positief over cameratoezicht in de binnenstad. 41 procent van de vrouwelijke respondenten en 34 procent van de mannelijke respondenten voelt zich wel eens onveilig in de binnenstad. 	<ul style="list-style-type: none"> Enkele zaken zijn 'toevallig' opgelost door het live uitkijken van de beelden. 76 procent van de feiten die zijn gepleegd binnen het cameragebied, zijn opgelost of hebben bijgedragen aan de bewijsvoering mede door de beschikbaarheid van de beelden.
De Ronde Venen	<ul style="list-style-type: none"> Beelden worden van vrijdag op zaterdag en van zaterdag op zondag van 22.00 tot 05.00 uur live uitgekeken in de toezichtcentrale in Utrecht. Het betreft een effectevaluatie en geen procesevaluatie. 	<ul style="list-style-type: none"> Na de plaatsing van camera's zijn bewoners en ondernemers minder vaak slachtoffer van een delict of overlast (-12%). Onder bezoekers neemt het slachtofferschap met 8 procent toe. Een dreigende sfeer en verbale agressie komen het meest voor. 	<ul style="list-style-type: none"> Na de plaatsing van camera's voelen bewoners en ondernemers zich minder vaak onveilig (-22%). Onder bezoekers nemen onveiligheidsgevoelens met 2 procent toe. Onveiligheidsgevoelens 's avonds en 's nachts zijn fors gedaald onder zowel bewoners/ondernemers (resp. -42% en -21%) en bezoekers (resp. -56% en -54%). 	<ul style="list-style-type: none"> In 17 maanden tijd zijn er in de toezichtcentrale 147 incidenten geregistreerd op grond van eigen waarneming of via een binnengekomen melding. In de periode januari 2008 t/m mei 2009 zijn twintig aanhoudingen verricht in het cameragebied. In dezelfde periode is 17 keer verbaliserend opgetreden, 79 keer corrigerend opgetreden en 28 keer geen actie ondernomen.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Deurne		<ul style="list-style-type: none"> Daling van het aantal incidenten ((brom)fietsdiefstallen, zakkenrollen, overlast, vandalisme, vernieling) met 52 procent. 		<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht heeft nog niet geleid tot het aanhouden van daders, maar is in een aantal gevallen wel gebruikt als ondersteunend bewijsmateriaal. Beelden zijn vaak niet meer beschikbaar wanneer slachtoffers aangifte doen.
Dordrecht	<ul style="list-style-type: none"> Door het uitbreiden van de bewaartermijn van de beelden bij gelijkblijvende opslagcapaciteit is de beeldkwaliteit verslechterd. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling van het aantal incidenten met een laag risico (met name overlast-incidenten veroorzaakt door drugs-, medicijn- of alcoholgebruik). Stijging van het aantal incidenten met een gemiddeld en hoog risico. Incidenten met een gemiddeld risico bestaan uit vernieling. Incidenten met een hoog risico zijn geweld, bedreiging, diefstal, zakkenrollerij, overval, beroving, zeden, drugs, brandstichting. 		<ul style="list-style-type: none"> Beelden zijn 4 keer opgevraagd ten behoeve van opsporing, maar dit heeft niet geleid tot aanhoudingen. Er is door de uitkijkcentrale 35 keer een incident doorgegeven aan de politie. In 10 van deze gevallen heeft dit geleid tot actie van de politie. In een aantal gevallen is ter plaatse niets of niemand aangetroffen. In een beperkt aantal gevallen is er door de politie niet teruggekoppeld wat er met de melding is gedaan.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Ede	<ul style="list-style-type: none"> • Naast cameratoezicht zijn er andere maatregelen genomen, zoals extra politie-inzet op uitgaansavonden, uitbreiding en versterking verlichting, verplaatsen taxistandplaats, opknappen Museumplein, verbeteren samenwerking en opening fietsenstalling. • De politie geeft aan dat door het cameratoezicht agenten effectiever kunnen worden ingezet. • Als er niet wordt ingezoomd, is identificatie meestal niet mogelijk. • Er zijn positieve ervaringen met live uitkijken, omdat dan effectief politie kan worden ingezet en er kan worden ingezoomd op de gebeurtenis en de dader (voor identificatie). 	<ul style="list-style-type: none"> • Afname van het totaal aantal incidenten in het cameragebied (met name afname in diefstal uit/vanaf motorvoertuigen en vernielingen/vandalisme). Er is ook een afname in de omliggende straten (Ede Centrum), in de gehele gemeente en in het district, maar in minder sterke mate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Omwonenden, 15-34-jarigen en bezoekers voelen zich ten tijde van de 2-meting minder vaak onveilig dan ten tijde van de 1-meting. • De meeste horecaondernemers denken dat bezoekers zich veiliger voelen door de invoering van cameratoezicht en vinden dat er minder vechtpartijen zijn op en rond het Museumplein. • De politie heeft de indruk dat de sfeer op het Museumplein sterk is verbeterd. • Voor omwonenden, 15-34-jarige inwoners en horecaondernemers is de overlast afgenomen. Voor bezoekers en bedrijven is de overlast gelijk gebleven. • Het draagvlak voor cameratoezicht is groot. • Ten tijde van de 2-meting zijn omwonenden en 15-34-jarige inwoners positiever over het beleid van de gemeente en het optreden van de politie dan ten tijde van de 1-meting. • Volgens horecaondernemers is het Museumplein aantrekkelijker geworden voor bezoekers. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meldingsbereidheid inwoners is niet wezenlijk veranderd. • Volgens de politie bekennen daders sneller als er camerabeelden beschikbaar zijn. • Camerabeelden zijn één keer gebruikt voor bewijsvoering. • De bewaartermijn van 24 uur is volgens de politie te kort, aangezien aangiften vaak pas later plaatsvinden. De beelden kunnen dan niet meer worden gebruikt voor opsporing.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Eindhoven	<ul style="list-style-type: none"> De camera's worden uitgekeken in de Regionale Toezicht Ruimte (RTR). 's Avonds worden deze uitgekeken door medewerkers van de RTR, overdag door Stadstoezicht. De kwaliteit van rapportages van de RTR laat te wensen over. 	<ul style="list-style-type: none"> In het gebied Stratumseind is het aantal aangiften van geweld afgenomen. Van andere delicten niet. In het Dommelkwartier zijn aangiften van geweld en drugsoverlast na 2004 afgenomen. In 2008 is weer een toename van het aantal aangiften van geweld waargenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Een kwart van de bezoekers van het Stratumseind voelt zich veiliger dan twee jaar geleden. Ruim 40 procent voelt zich veiliger door cameratoezicht. In de Dommelstraat voelt 14 procent van de bezoekers zich veiliger dan twee jaar geleden. Ruim 30 procent voelt zich veiliger door cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> In juli 2009 zijn er 18 maal dvd's met beeldmateriaal verstrekt aan diverse opsporingsinstanties. In juni gebeurde dit 7 maal en in mei 6 maal.
Enschede	<ul style="list-style-type: none"> In de beginperiode zijn er enkele organisatorische opstartproblemen geweest, zoals het niet kunnen overhevelen van videobeelden naar permanente opslag. Dit is opgelost. De samenwerking met de stadswachten en de politie verloopt goed. 	<ul style="list-style-type: none"> Door beperkte beschikbaarheid van gegevens is het effect op de objectieve veiligheid niet goed weer te geven. Er <i>lijkt</i> echter een afname te zijn in het aantal geregistreerde incidenten en aangiften, maar alleen bij aangiften van geweld zonder letsel en alleen in het uitgaansgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> In het rapport wordt het effect op de subjectieve veiligheid niet duidelijk: er staat vermeld dat de veiligheidsgevoelens van ondernemers, bewoners en uitgaanspubliek niet zijn veranderd sinds de komst van het cameratoezicht, maar er staat ook dat door de komst van het cameratoezicht de beroepsmatig betrokkenen, het uitgaanspubliek en bewoners zich veiliger zijn gaan voelen. Het uitgaanspubliek beleeft onveiligheid minder frequent dan voor het cameratoezicht. De mate van geweldpleging en de overlast is volgens beroepsmatig betrokkenen en bewoners niet veranderd. 	

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Gilze-Rijen	<ul style="list-style-type: none"> Invoering cameratoezicht is gepaard gegaan met verbouwing van het station met een nieuwe fietsenstalling. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling van het aantal fietsdiefstallen en spoorlopers. 	<ul style="list-style-type: none"> Hoewel hiervoor geen meting is uitgevoerd, zijn er signalen dat de subjectieve veiligheid zich positief ontwikkelt. 	<ul style="list-style-type: none"> Overlastmeldingen zijn in beeld gebracht. Er zijn vijf aanhoudingen verricht door gebruikmaking van de beelden. Het gaat hierbij niet alleen om fietsendiefstallen.
Goes		<ul style="list-style-type: none"> De geregistreerde criminaliteit in het cameragebied is toegenomen. De geregistreerde criminaliteit buiten het cameragebied blijft nagenoeg gelijk. Er zijn geen verplaatsingseffecten. Volgens de politie vormt de aanwezigheid van camera's voor plegers van strafbare feiten geen belemmering. 	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht verhoogt het veiligheidsgevoel bij politieagenten, omdat door het live uitkijken gerichte assistentie verleend kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> Door de camera's kan er meer dadergericht gewerkt worden.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Gouda	<ul style="list-style-type: none"> Camerabeelden worden live uitgekeken door Stadstoezicht. Goede communicatie tussen Stadstoezicht en politie is noodzakelijk. Dit verloopt goed in Gouda. 	<ul style="list-style-type: none"> Daling van het aantal incidenten in de stationsomgeving (m.n. overlast jongeren en fietsdiefstallen) en op parkeerterreinen (m.n. autokraken). In rest van Gouda is het aantal incidenten ook afgenomen, maar minder sterk. Slachtofferschap onder bewoners en voorbijgangers in de stationsomgeving is niet afgenomen. Slachtofferschap onder parkeerders is wel afgenomen. Volgens betrokkenen is er geen verplaatsingseffect. 	<ul style="list-style-type: none"> Bewoners in de omgeving van het station en werkenden in de stationsomgeving voelen zich veiliger na invoering cameratoezicht. Voorbijgangers zijn zich enigszins veiliger gaan voelen. Resultaten zijn niet significant. Het veiligheidsgevoel van parkeerders is niet toegenomen. Overlastervaring door voorbijgangers en bewoners stationsgebied is niet afgenomen. Handel in drugs en vandalisme wordt wel minder vaak ervaren. Tevredenheid over het optreden van politie en toezichthouders is onder bewoners en voorbijgangers niet significant veranderd in het stationsgebied. Parkeerders zijn significant meer tevreden over optreden politie en toezichthouders na plaatsing camera's. Houding betrokkenen is positief, zowel voor als na invoering cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Aangiftebereidheid verbale agressie is laag, ook na invoering van cameratoezicht. Aangiftebereidheid bij fysieke agressie is hoger, maar niet toegenomen (weinig incidenten plaatsgevonden).

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Groningen	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht fungeert als hulpmiddel en steun in het politiewerk. Bij incidenten kan aanvullende informatie worden gevraagd aan de meldkamer die de camerabeelden uitkijkt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht signaleert meer misdrijven, waardoor het <i>dark number</i> daalt en meer inzicht wordt verkregen in de uitgaansproblematiek. • Slachtofferschap geweld onder bewoners afgenomen, maar niet onder ondernemers en bezoekers. • Toename aantal geweldsdelicten en verstoringen openbare orde. • Daling vermogensdelicten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Volgens de politie houdt cameratoezicht geen impulsief agressief gedrag door de invloed van alcohol en/of drugs tegen. • Gevoel van onveiligheid is afgenomen bij bewoners bezoekers en horecaondernemingen. • Tevredenheid over het optreden van de politie is toegenomen. • Afname in ervaring dat cameratoezicht een inbreuk is op de privacy. 	<ul style="list-style-type: none"> • De aangiftebereidheid groeit, aangezien burgers meer vertrouwen hebben in de opvolging. • Cameratoezicht kan als ondersteunend bewijsmateriaal fungeren. Tevens bekennen daders sneller als zij weten dat er camerabeelden zijn. • Percentage zaken en aangehouden verdachten dat naar Justitie is gestuurd, is toegenomen.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Heerlen	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht is onderdeel van een pakket aan maatregelen, waaronder een intensieve drugsaanpak. • Medewerkers van politie en Stadstoezicht vinden cameratoezicht een belangrijk hulpmiddel bij de aanpak van drugsoverlast doordat de politie adequater kan ingrijpen en proportioneler en effectiever kan optreden. • Het live uitkijken van de beelden bevordert de efficiënte inzet van de politie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Slachtofferschap locatie 1 (centrum): bewoners en ondernemers zijn minder vaak slachtoffer na invoering cameratoezicht en bezoekers zijn vaker slachtoffer van agressie (m.n. verbaal). Locatie 2 (wijk): bezoekers zijn minder vaak slachtoffer (m.n. fysieke agressie) en ondernemers vaker slachtoffer (m.n. vandalisme en verbale agressie). Locatie 3 (uitgaansgebied): weinig veranderingen. • In buurten met cameratoezicht zijn met name de meldingen van vermogensdelicten fors afgenomen. Geweldd misdrijven zijn op locatie 3 afgenomen, maar op locatie 2 toegenomen. Volgens de politie is het uitgaansgeweld echter niet afgenomen (het impulsief gedrag onder invloed laat zich niet weerhouden door camera's). • Overlastincidenten in politieregistraties en het Meldpunt Drugs- en Tippetoverlast zijn sterk gedaald (ook in overig Heerlen). • Geen verplaatsing van drugshandel opgetreden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheidsgevoel locatie 1: bij burgers en ondernemers toegenomen en bij bezoekers gelijk gebleven. Locatie 2: bij bewoners toegenomen en bij bezoekers en ondernemers gelijk gebleven. Locatie 3: gelijk gebleven bij zowel bewoners, bezoekers als ondernemers. • Op alle locaties wordt minder overlast (van m.n. drugsverslaafden, drugshandel en jongeren) ervaren. • Op de twee locaties in het centrum is de tevredenheid over het optreden van politie en toezichthouders toegenomen. Op de locatie in de wijk is dit nauwelijks gewijzigd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er hangen veel camera's in Heerlen. Hierdoor kan maar een beperkt deel live worden uitgekeken. De kans op directe waarneming van een incident is daardoor kleiner en de kans op het direct aanhouden van verdachten wordt daardoor ook kleiner. • Tevens is politie-inzet n.a.v. een melding niet altijd mogelijk door beperkte beschikbaarheid van de beelden. • Het aantal aangehouden verdachten is licht gedaald op beide locaties in het centrum en licht gestegen op de locatie in de wijk.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Helmond		<ul style="list-style-type: none"> Aantal incidenten en aangiften is afgenomen. 		<ul style="list-style-type: none"> Aandeel daders dat werd bekeurd/aangehouden is toegenomen.
Kaag en Braassem	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht op bedrijventerreinen. Beelden worden bewaard op een server in de toezichtcentrale van een beveiligingsbedrijf. 	<ul style="list-style-type: none"> 44 procent minder diefstal en 66 procent minder inbraken sinds de invoering van het cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Ongeveer 10 procent van de ondernemers voelt zich nog onveilig, tegenover ruim 30 procent voor de invoering van cameratoezicht. 	
Leeuwarden	<ul style="list-style-type: none"> In cameratoezichtsgebieden wordt live uitgekeken en wordt bij waargenomen incidenten gelijk de politie ingezet. Er is in deze gebieden geen extra surveillancecapaciteit gerealiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> Slachtofferenquête geeft geen afname van geweldsincidenten aan. Toename geregistreerde geweldsdelicten, grotendeels op heterdaad. Afname geregistreerde bedreigingen. 	<ul style="list-style-type: none"> In de slachtofferenquête typeren minder horecamensen geweldsdelicten als een urgent probleem. In de slachtofferenquête is het aantal maal slachtofferschap en de aangiftebereidheid het hoogst bij horeca- en politiepersoneel. Afname onveiligheidsgevoel uitgaanders o.a. door cameratoezicht. Hogere subjectieve veiligheid, dit door meer politietoezicht/interventies, ten gunste van cameratoezicht. Mening cameratoezicht op zich: 'baadt het niet, dan schaadt het niet'. 	<ul style="list-style-type: none"> Opsporing aan de hand van beelden is uitzonderlijk. Aangiftebereidheid is hetzelfde gebleven.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Leeuwarden	<ul style="list-style-type: none"> • Cameratoezicht is geen wondermiddel, maar een hulpmiddel. Camera's dragen er aan bij de binnenstad veiliger te maken. • De politie kan door de camera's proactief reageren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een lichte daling van het aantal geweldsincidenten in de binnenstad is te merken (207 in 2006 en 201 in 2008). Een daling van 3 procent tijdens uitgaansuren. • Omdat de landelijke trend een stijging laat zien wordt de daling gezien als een positief resultaat dat mede door het cameratoezicht is behaald. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tussen 2006 en 2008 daalde het onveiligheidsgevoel tijdens uitgaansuren met 14 procent. • Buiten uitgaansuren is een daling van 13 procent waarneembaar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Politie medewerkers voelen zich ondersteund door de camera's. • Camerabeelden hebben in een aantal gevallen geleid tot het aanhouden van verdachten en een veroordeling van enkele verdachten.
Lopik	<ul style="list-style-type: none"> • De dome-camera's staan doorgaans in de pre-set stand. • Camerabeelden worden 14 dagen bewaard. • Opslag en beheer van beelden in een supermarkt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een daling van het aantal incidenten is zichtbaar. 		
Maastricht		<ul style="list-style-type: none"> • Dalende trend in totaal aantal incidenten. • Stijging in geweldsdelicten. • Geen eenduidige ontwikkeling in buurtoverlast en vandalisme. • Totaal aantal aangiften diefstal afgenomen. • Er heeft geen significante verplaatsing plaatsgevonden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Daling onveiligheidsgevoelens bewoners in de avond op een locatie, stabilisatie op andere locatie. Toename onveiligheidsgevoelens bewoners overdag op beide locaties. • Ondernemers zijn zich veiliger gaan voelen, zowel 's avonds als overdag. 	

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Noordwijk	<ul style="list-style-type: none"> • Camerabeelden worden live uitgekeken op vrijdag- en zaterdagavond. • Communicatie tussen uitkijkers en politie kan beter. Hierover zijn afspraken gemaakt. • Om het meekijken te optimaliseren, heeft de politie een prioritering gemaakt. • Gebruik van camera's is verbeterd tussen 2008 en 2009 en heeft ertoe geleid dat er sneller en adequater hulp geboden kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Beginnende incidenten worden vaker gesignaleerd en opgelost. • Cijfermateriaal is niet beschikbaar. Er wordt verwezen naar de landelijke veiligheidsindex. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cijfermateriaal is niet beschikbaar. De Veiligheidsmonitor Hollands-Midden laat zien dat inwoners van Noordwijk hun buurt een 7.1 geven. Dat geldt ook voor het cameragebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uit verschillende rapportages blijkt dat de politie baat heeft gehad bij het cameratoezicht. • Verdachten kunnen vaak op basis van cameratoezicht ter plaatse worden aangehouden.
Rotterdam	<ul style="list-style-type: none"> • Teleurstelling over het geringe effect op overlast heeft tot minder vertrouwen in cameratoezicht geleid. Naast camera's moeten er ook meer toezichthouders worden ingezet. • Inzet politie is effectiever. • Politie kan gericht preventief worden ingezet. • Samenwerking politie en camerabediener is goed. • Aandachtspunt: werving van voldoende geschikte camerabediener. 	<ul style="list-style-type: none"> • Afname slachtofferschap van agressie en geweld op straat. • Drugshandel heeft zich deels verplaatst naar buiten cameragebied. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ervaren overlast is niet overal afgenomen. • Er is een gedeeltelijke verbetering van de veiligheidsgevoelens (op sommige locaties). 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer aanhoudingen. • Aantal naar justitie doorgestuurde verdachten is toegenomen. • Pakkans is toegenomen. • Toename aantal aangiften.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Rotterdam	<ul style="list-style-type: none"> Het cameratoezicht is uitgebreid, behalve bij de tippelzone. In verband met het sluiten van de Keileweg is het cameratoezicht hier afgebouwd. Bij grote evenementen worden camera's van de RET live doorgeschakeld naar de uitkijkruimte van de politie. Er is een nieuwe uitkijkruimte gekomen. In 2006 komt er een proef met Sound Intelligence. 	<ul style="list-style-type: none"> De veiligheid in de cameratoezichtsgebieden is toegenomen. Het cameratoezicht heeft een remmend effect op het plegen van strafbare feiten, gezien de daling van bijvoorbeeld het aantal geweldsdelicten. 		<ul style="list-style-type: none"> Beelden worden ook gebruikt voor opsporing. Het aantal opsporingsverzoeken neemt toe. Er wordt steeds vaker succesvol beroep gedaan op cameratoezicht bij opsporing. In ruim 70 procent van de gevallen levert cameratoezicht een positieve bijdrage in het oplossen van een misdrijf.
Rotterdam	<ul style="list-style-type: none"> Het cameratoezicht is in 2006 uitgebreid tot tien cameratoezichtsgebieden, met in totaal ongeveer 140 camera's (RET: 1200) 24/7 live toezicht vanuit de nieuwe uitkijkruimte in Witte de Withstraat. Automatische nummerplaat-herkenning als nieuwe ontwikkeling. In 2006 is in Delfshaven een pilot met mobiel camera-toezicht gestart. Cameratoezicht toegevoegd in de APV. 	<ul style="list-style-type: none"> Verplaatsingseffecten zijn beperkt door onvoldoende kennis over de reikwijdte onder burgers (diffusion of the benefits). Veiligheidsindex 2006: toegenomen veiligheid door combinatie van maatregelen als cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Telefonische enquête Veiligheidsindex: 84% bekend met cameratoezicht, 88 procent staat er positief tegenover en 66 procent geeft aan dat het veiligheidsgevoel positief beïnvloedt wordt door het cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> Gebruik camerabeelden door OM t.b.v. effectiever optreden, met twee aangedragen zaken als voorbeelden van succes.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Rotterdam (Dordtselaan en Zuidplein)	<ul style="list-style-type: none"> Sinds juli 2007 is er cameratoezicht in de Rotterdamse deelgemeente Charlois. Rondom het Zuidplein en de Dordtselaan zijn in totaal 28 camera's opgesteld. 	<ul style="list-style-type: none"> Bewoners en passanten denken dat er minder delicten gepleegd worden doordat er cameratoezicht is. Uit politiecijfers volgt hetzelfde beeld. 	<ul style="list-style-type: none"> Cameratoezicht heeft een groot draagvlak onder alle betrokkenen. Een overgrote meerderheid van de geïnterviewde bewoners en passanten geeft daarnaast aan dat men zich veiliger voelt doordat er camera's zijn. De Rotterdamse veiligheidsindex voor de gebieden spreekt dit echter tegen. De bekendheid met cameratoezicht onder passanten kan beter. 	<ul style="list-style-type: none"> In 80 procent van de gevallen wordt meteen opvolging gegeven aan een incident dat wordt gesignaleerd. Daarnaast worden zaken geregistreerd om in een later stadium gebruikt te worden voor opsporings- en vervolgingsdoeleinden. In totaal werden 276 opsporingsverzoeken gedaan bij de cameratoezichtruimte in de periode van juli 2007 tot en met november 2008.
Rotterdam	<ul style="list-style-type: none"> Het cameratoezicht is in 2007 en 2008 uitgebreid tot 24 gebieden in deze regio, waarvan 21 in de gemeente Rotterdam. In 2008 werden ongeveer 19.000 incidenten waargenomen. Onderzoek van TNO wees uit dat 35 camera's per uitkijker gewenst is. Eind 2008 werden vijftig camera's per uitkijker bekeken. 	<ul style="list-style-type: none"> Over het algemeen is de objectieve veiligheid in Rotterdam verbeterd na de invoering van cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> De onveiligheidsgevoelens laten een dalende trend zien. 	<ul style="list-style-type: none"> Ruim 80 procent van de waargenomen incidenten wordt opgevolgd. Ongeveer 3000 opsporingsverzoeken in 2008.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Schiedam	<ul style="list-style-type: none"> • Camerabeelden worden live uitgekeken op donderdag, vrijdag en zaterdag. • Daarbuiten worden beelden uitgekeken bij incidenten. • Beeldmateriaal wordt zeven dagen bewaard. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een afname van 60 procent in het aantal eenvoudige mishandelingen. • Openlijke geweldpleging vond niet meer plaats (van 7 naar 0 meldingen). • Het aantal meldingen van vandalisme halveerde. • Het aantal vernielingen bleef gelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • 73 procent van de bewoners geeft aan dat cameratoezicht het veiligheidsgevoel vergroot. • 90 procent van de passanten wist niet van het cameratoezicht. Toch voelt 60 procent zich er desgevraagd veiliger door. • Alle horecaondernemers voelen zich veiliger. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn goede camerabeelden vastgelegd van een overval op een juwelier. • Politieagenten ervaren cameratoezicht als steun in de rug. • Na een steekincident kon een verdachte aangehouden worden. • Camera's werken in het kader van crowdmanagement.
Spijkenisse	<ul style="list-style-type: none"> • Beheerder van het cameratoezicht is parkeerbeheer. Camera's worden bedient door de politie. • Op werkdagen worden camera's tussen 7.30 en 21.00 uur gebruikt, op zaterdag tot 18.00 uur en zondag op afroep. • Vanwege de vele personele wisselingen binnen de afdeling Juridische en Bestuurlijke zaken is de proceduregang niet voldoende bewaakt. 	<ul style="list-style-type: none"> • De openbare orde problematiek vertoont in 2005 een stijging ten opzichte van de voorafgaande 2 jaren. • In het cameragebied is deze stijging kleiner dan in de rest van de gemeente. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bewoners en winkeliers voelen zich overdag veilig. Respectievelijk 30 en 25 procent van de bewoners vermijdt 's nachts echter bepaalde straten in het cameragebied. • Het merendeel van de bewoners en winkeliers staat zeer positief ten opzichte van cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het opnameregister van de afdeling parkeerbeheer van de gemeente blijkt dat de politie gebruikmaakt van de camerabeelden. • Het is in de afgelopen periode een waardevolle aanvulling geweest bij opsporingsonderzoeken.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Sliedrecht	<ul style="list-style-type: none"> In Sliedrecht werd een proef met cameratoezicht geëvalueerd. Camerabeelden worden niet live uitgekeken. Tijdens de proefperiode is deze keuze gemaakt om het cameratoezicht betaalbaar te houden. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal aangiften van geweld is in de cameragebieden gestegen. Het aantal meldingen van overlast en vernieling is sterk gedaald. 	<ul style="list-style-type: none"> In twee van de vier cameragebieden voelt de meerderheid van de mensen zich veiliger omdat er camera's hangen. In de andere twee gebieden voelt slechts een minderheid zich veiliger. 	<ul style="list-style-type: none"> Buurtagenten missen een directe verbinding met de camera's. Die verbinding zou het proces van opsporing bij incidenten vergemakkelijken en kunnen versnellen.
Tilburg	<ul style="list-style-type: none"> Het profijt van cameratoezicht zou groter zijn, als de kwaliteit van de beelden beter is. Samenwerking verloopt volgens geïnterviewden goed en is volgens hen een voorwaarde voor succes. Er is een mix van maatregelen rond camera-toezicht, o.a. extra inzet politie, bikersteam, goede straatverlichting en preventief fouilleren. 	<ul style="list-style-type: none"> Een meerderheid van vertegenwoordigers van bij het cameratoezicht betrokken instellingen/organisaties meent dat de criminaliteit en overlast is afgenomen. Volgens politiecijfers is het totaal aantal incidenten in het cameragebied en de overige binnenstad gestegen en in Tilburg gelijk gebleven. Een meerderheid geïnterviewden meent dat er geen sprake is van verplaatsingseffecten, behalve bij drugsgerelateerde problematiek. 	<ul style="list-style-type: none"> Het percentage mensen dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, is in de binnenstad gedaald en in Tilburg gelijk gebleven. 	<ul style="list-style-type: none"> Een meerderheid van de geïnterviewden, waaronder vooral politie en OM, meent dat cameratoezicht helpt bij de opsporing en eventuele vervolging.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Utrecht	<ul style="list-style-type: none"> Volgens de politie leidt cameratoezicht tot het voorkomen van incidenten op tijdstippen dat er wordt meegekeken. Er kan tijdig worden ingegrepen bij beginnende vechtpartijen. Cameratoezicht biedt de politie ondersteuning bij het werk doordat zij door het bekijken van de beelden de sfeer kan inschatten en een foto van de beelden van een verdachte kan verspreiden onder collega's. De meldkamer kan assistentie inzetten als deze ziet dat dit nodig is. 	<ul style="list-style-type: none"> Het totaal aantal geregistreerde meldingen in het cameragebied is toegenomen (en in resterende deel binnenstad gelijk gebleven). Cameratoezicht werkt volgens de politie niet preventief voor geweldsincidenten. Deze incidenten gebeuren vaak impulsief onder invloed van alcohol en drugs. Politie verwacht een verplaatsingseffect voor het werkgebied voor fietsendiefstallen. Uit de beschikbare politiegegevens is geen verplaatsingseffect waar te nemen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aandeel passanten en/of bezoekers en bewoners dat zich wel eens onveilig voelt, is na de plaatsing van de camera's licht toegenomen. 30 procent van de ondervraagde passanten en/of bezoekers en de helft van de bewoners zegt zich door het cameratoezicht 's avonds op straat veiliger te voelen. Twee derde van de bezoekers en/of passanten en de helft van de bewoners is bekend met het cameratoezicht. Horecaondernemers weten niet of cameratoezicht daadwerkelijk effect heeft, maar merken wel dat de politie sneller ingrijpt. 	<ul style="list-style-type: none"> Aantal aangiften is toegenomen (hetzelfde geldt voor de binnenstad zonder cameratoezicht, maar wel in mindere mate). Oplossingspercentage is in de gebieden met cameratoezicht, maar ook in de gebieden zonder cameratoezicht vrijwel gelijk gebleven. Volgens de politie kunnen met cameratoezicht zaken worden opgelost die zonder cameratoezicht niet opgelost zouden kunnen worden (door duidelijke signalen op camerabeelden).

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Utrecht	<ul style="list-style-type: none"> • Camerabeelden van geweldsmisdrijven zijn nuttig bij de opsporing. Daders zijn duidelijk te herkennen door de goede kwaliteit van de camera's. • Cameratoezicht verbetert de aansturing van agenten op straat. • Over de effectiviteit van cameratoezicht is beperkt iets te zeggen vanwege het ontbreken van controlegebieden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal aangiften van misdrijven in het cameragebied tussen 2001 en 2007 is meer dan gehalveerd. • De daling is het grootst tussen 2002 en 2003, direct nadat de camera's geplaatst zijn. • De daling lijkt echter meer het gevolg van algemene maatschappelijke ontwikkelingen dan van het cameratoezicht. • Verplaatsingseffecten lijken zich niet voor te doen. • Geregistreerde vormen van overlast zijn in het cameragebied toegenomen. • Meldingen van vandalisme zijn afgenomen, dit is echter ook buiten het cameragebied het geval. 	<ul style="list-style-type: none"> • De onveiligheidsgevoelens in het centrum van Utrecht zijn tussen 2000 en 2008 gedaald. • Het aantal bezoekers dat slachtoffer was van mishandeling is tussen 2000 en 2008 niet veranderd. • De houding van bezoekers, bewoners en ondernemers ten opzichte van cameratoezicht is over het algemeen positief. 	<ul style="list-style-type: none"> • In naar schatting negen van de tien gevallen van uitgaansgeweld is de politie dankzij cameratoezicht snel ter plaatse. • Er worden meer zaken aangeleverd bij de politie en de pakkans is verhoogd. • Beeldmateriaal is betrouwbaarder dan getuigen.
Veendam	<ul style="list-style-type: none"> • Camera's staan standaard in de pre-set stand. Op donderdag en zaterdag worden ze uitgekeken. • Verbeterpunten zijn te noemen op het gebied van obstakels, verlichting en de beeldkwaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • In de evaluatieperiode van een half jaar werden 84 incidenten waargenomen. 		<ul style="list-style-type: none"> • 13 mensen konden aan de hand van de camerabeelden worden aangehouden.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Weststellingwerf	<ul style="list-style-type: none"> De werkafspraken tussen politie en uitkijkers van cameratoezicht kwamen moeizaam tot stand. Er zijn nieuwe afspraken gemaakt (de politie koppelt terug binnen drie dagen). 	<ul style="list-style-type: none"> De feitelijke overlastvermindering is als volgt: in 2005 waren er 19 meldingen, in 2006 4 en in 2007 was er 1 melding. 	<ul style="list-style-type: none"> Gegevens niet bekend. 	<ul style="list-style-type: none"> De preventieve werking is volgens de gemeente bewezen. Nadere gegevens zijn niet bekend.
Zaandam (Damgebied)	<ul style="list-style-type: none"> Het cameraproject ontwikkelt zich goed en voldoet voor een groot deel aan een optimale vorm van cameratoezicht. Het cameratoezicht wordt onderkend als een aanvullend, en niet als een opzichzelfstaand politieel toezichtinstrument. Cruciaal is het live uitkijken door gekwalificeerd personeel, maar gebeurt in een beperkt aantal uren t.g.v. een beperkt budget. Er is een goede interactie met politie op straat. Identificatie van personen niet altijd goed mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> Het (zelfgerapporteerde) slachtofferschap is gedaald sinds de invoering van cameratoezicht, met name van de meer gecalculeerde misdrijven. Het aantal geregistreerde vernielingen is afgenomen, d.w.z. een preventief effect. Het aantal zakkenrollerijen is gestabiliseerd, d.w.z. een preventief effect. Het aantal geregistreerde geweldsincidenten is toegenomen, d.w.z. een repressief effect. Er lijkt sprake van een verplaatsingseffect van de meer gecalculeerde incidenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Externe communicatie rondom cameratoezicht is beperkt. Er is voor een groot deel voldaan aan de vergroting van het veiligheidsgevoel. Veiligheid is nog voor verbetering vatbaar. Bijna de helft van de ouders voelt zich geruster over de veiligheid van hun kinderen tijdens het uitgaan. Verminderd vermijdingsgedrag onder jongeren. 	<ul style="list-style-type: none"> Brede benutting door het achteraf uitkijken n.a.v. incidenten en het gebruik voor speciale acties en projecten.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Zeist	<ul style="list-style-type: none"> • Naast cameratoezicht zijn er nog andere maatregelen getroffen om de uitgaansproblematiek terug te dringen, waaronder het horecateam van de politie. • Door het live uitkijken van de beelden kan door de politie effectiever worden opgetreden door direct in te spelen op een incident. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal aangiften en incidenten in en rondom het cameragebied is afgenomen. Een aantal incidenten is echter gestegen, waaronder geweld zonder ietsel met wapen, bedreiging, vandalisme/baldadigheid en beroving. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheidsgevoel van ondernemers, bewoners, omwonenden en uitgaanspubliek is toegenomen. • Overlastervaring door bewoners, omwonenden en ondernemers is afgenomen, maar is nog wel aanwezig. • Draagvlak voor cameratoezicht was groot en is alleen maar groter geworden. • Een deel van het uitgaanspubliek is niet op de hoogte van cameratoezicht. • De tevredenheid over de inzet van de politie is toegenomen (de meerderheid is hierover echter nog steeds ontevreden). 	
Zoetermeer		<ul style="list-style-type: none"> • De cijfers van de politie en monitorcentrale wijzen op een toename van objectieve veiligheid. Er worden minder overlastincidenten en aanwezigheid van hinderlijke jeugd geregistreerd. Dit wijst op een preventieve werking van de camera's. 	<ul style="list-style-type: none"> • De aanwezigheid van camera's zorgt bij 36 procent van de bezoekers bij wie het cameratoezicht bekend is voor een groter gevoel van veiligheid. Voor de meerderheid (56%) maakt het geen verschil. • Het vertrouwen in de effectiviteit van de camera's is dalende onder de passanten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn sinds de inwerkingtreding van het toezicht 19 personen aangehouden met behulp van cameratoezicht.

Vervolg tabel B2.1 Resultaten evaluaties meta-analyse

Evaluatie	Proces	Objectieve veiligheid	Beleving cameratoezicht en veiligheid	Opsporing en opvolging
Zwolle	<ul style="list-style-type: none"> De beeldkwaliteit is slecht, waardoor identificatie niet altijd mogelijk is. Systeem is storingsgevoelig. De samenwerking is nog onvoldoende ingebed. De beelden worden uitgekeken door een functionaris die tegelijkertijd meer functies vervult en niet zijn volledige aandacht heeft voor het uitkijken van de beelden. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal geweldsincidenten is gelijk gebleven. In het referentiegebied is het aantal toegenomen. Het aantal vernielingen is gedaald. In het referentiegebied is het aantal gelijk gebleven. De geregistreerde overlast is toegenomen. Zo ook in het referentiegebied, maar dan in sterkere mate. Er is geen verplaatsingseffect waargenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Horecapersoneel geeft aan zich veiliger te voelen door camera's. Bijna twee derde van de bezoekers geeft aan zich veiliger te voelen door cameratoezicht. De helft heeft het idee dat het aantal delicten af zal nemen door cameratoezicht. Een derde heeft het idee dat door het cameratoezicht sneller wordt ingegrepen door de politie. Cameratoezicht wordt door slechts weinigen als inbreuk op de privacy beschouwd. Twee vijfde van de bezoekers is niet bekend met cameratoezicht. 	<ul style="list-style-type: none"> De politie geeft aan eerder op incidenten te kunnen reageren en verdachten eerder te kunnen oppakken. Uitdraaien van foto's van verdachten worden door de recherche gebruikt bij de opsporing en overgedragen aan het OM.

BIJLAGE 3

Methodeverantwoording

Methode

Deze viermeting is een onderdeel en sluitstuk van een vijfjarig monitor-onderzoek naar cameratoezicht. De kern van het onderzoek bestaat uit een jaarlijkse enquête onder alle gemeenten in Nederland. Daarnaast worden elk jaar de door of in opdracht van gemeenten uitgevoerde evaluaties bestudeerd. Deze meta-analyse wordt in een apart hoofdstuk vastgelegd. Ten slotte wordt elk jaarrapport voorzien van een thematische verdieping. Per jaar wordt bekeken welk thema aan de orde wordt gesteld en met welke methodiek het thema zal worden onderzocht. Dit jaar is voor de verdiepende fase gekozen voor het onderwerp de operationele regie van cameratoezicht.

Enquête cameratoezicht

Voor de inventarisatie is gekozen voor het uitzetten van een schriftelijke enquête onder alle Nederlandse gemeenten (431). Deze methode biedt voor respondenten de mogelijkheid om antwoorden op te zoeken en de ruimte om de vragen door verschillende ambtenaren te laten beantwoorden. De vragenlijsten zijn aan de burgemeesters geadresseerd, aangezien zij verantwoordelijk zijn voor de openbare orde binnen gemeenten. In aanvulling op de schriftelijke enquête is gekozen voor een webenquête.

Om vergelijking tussen metingen mogelijk te maken, is de vragenlijst van de viermeting grotendeels gelijk aan die van eerdere metingen. De vragenlijst van de nulmeting is gebaseerd op de vragenlijst die RegioPlan heeft gebruikt in het onderzoek naar cameratoezicht in opdracht van het College Bescherming Persoonsgegevens in 2003. De vragenlijst uit dat onderzoek is destijds getest in drie gemeenten (door het toesturen van de vragenlijst en het face to face bespreken ervan).

Om een zo hoog mogelijke respons te bereiken, is er tweemaal gerappelleerd: éénmaal schriftelijk en éénmaal telefonisch. In het telefonische rappel werd gemeenten de mogelijkheid geboden de vragen telefonisch te beantwoorden.

Deze meting is de laatste in een reeks van vijf metingen en betreft de viermeting. De peildatum is vastgesteld op 31 december 2009. De vragenlijst is in januari 2010 uitgezet. De responsperiode liep tot begin maart 2010.

Meta-analyse

Om te inventariseren welke gemeenten hun cameratoezicht hebben geëvalueerd, is daar in de vragenlijst naar gevraagd. Als gemeenten aangaven het cameratoezicht geëvalueerd te hebben en daar een schriftelijke weergave van te hebben, is hen gevraagd het evaluatierapport toe te sturen of te laten weten waar we de evaluatie kunnen vinden (meestal internet).

Thematische verdieping

In het kader van de thematische verdieping over de operationele regie van cameratoezicht zijn in totaal zestien gemeenten benaderd. Uiteindelijk hebben zeven gemeenten hun medewerking aan het onderzoek verleend. Deze zeven gemeenten zijn: Almere, Barneveld, Eindhoven, Landgraaf, Tilburg, Utrecht en Wijchen. In de gemeenten zijn interviews geweest met de betrokken partijen bij de operationele regie van cameratoezicht. Het verdiepende onderzoek resulteerde in zeventien interviews, waarvan er acht face to face plaatsvonden en negen telefonisch. In drie gemeenten zijn de interviews gecombineerd met een bezoek aan de cameratoezichtruimte.

Respons

De vragenlijsten zijn verstuurd naar alle 431 gemeenten. In totaal hebben 375 gemeenten gerespondeerd. Dit is een respons van 87 procent.

Van deze 375 gemeenten hebben 193 gemeenten de vragenlijst schriftelijk geretourneerd, hebben 165 gemeenten de vragenlijst via internet ingevuld en hebben zeventien gemeenten (een deel van) de vragen beantwoord in de telefonische ronderonde. Een deel van de gemeenten heeft de vragenlijst meerdere malen ingevuld (bijvoorbeeld via internet en schriftelijk). Indien de gegeven antwoorden niet identiek waren, is de versie gebruikt die het meest volledig is ingevuld.

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op de 375 responderende gemeenten. Uit een inventarisatie van responderende gemeenten bleek dat 49 gemeenten die bij de driemeting hebben gerespondeerd, dit jaar niet hebben meegewerkt. Daar staat tegenover dat dit jaar 55 gemeenten hebben gerespondeerd die niet aan de driemeting hebben deelgenomen. Van de gemeenten die wel in de driemeting, maar niet in de viermeting hebben gerespondeerd, hadden dertien gemeenten in de driemeting cameratoezicht. Bij de gemeenten die dit jaar meededen aan het onderzoek, maar vorig jaar niet, zijn vijftien gemeenten met cameratoezicht.

BIJLAGE 4

Overzicht geïnterviewde personen

Tabel B4.1 Gemeenten

Face-to-face-interviews	Respondent	Functie
Gemeente Almere	Dhr. J. Kroese	Projectleider afdeling Stadstoezicht i.o.
	Dhr. A. Koldas	Manager cameratoezicht VCS Observation
	Dhr. J. Wiggers	Supervisor cameratoezicht politie Almere
Gemeente Eindhoven	Dhr. M. Schavemaker	Projectleider cameratoezicht
Gemeente Tilburg	Dhr. B. Simons	Teammanager Stadstoezicht
	Mevr. S. Swaak	Gebiedsmanager gebiedsteam binnenstad
	Dhr. J. Rokven	Plaatsvervangend teamchef politieteam binnenstad
Gemeente Utrecht	Dhr. C. Molders	Beleidsmedewerker afdeling Openbare orde en veiligheid
Telefonische interviews	Respondent	Functie
Gemeente Barneveld	Dhr. D. Klein	Beleidsmedewerker integrale veiligheid
	Dhr. G. Van den Brink	Politie Barneveld
	Dhr. J. Stapel	Operations Manager VolkerWessels Telecom
Gemeente Eindhoven	Dhr. P. Jans	Politie Eindhoven
	Dhr. T. Van Hattum	Directie CrimiNee
	Mevr. E. Kuijpers	Afdelingshoofd veiligheid
Gemeente Landgraaf	Dhr. H. Bosch	Beleidsmedewerker afdeling Openbare orde en veiligheid
Gemeente Utrecht	Dhr. W. Diepersloot	Hoofd cameratoezicht politie Utrecht
Gemeente Wijchen	Mevr. I. Bax	Beleidsadviseur Openbare orde en veiligheid

BIJLAGE 5

Tabellen

Tabel B5.1 Gebruik cameratoezicht naar gemeentegrootte (n=375)

Gemeentegrootte	Wel gebruik	Geen gebruik
0 – 50.000 inwoners	60 (18,9%)	257 (8,1%)
50.000 – 100.000 inwoners	26 (72,2%)	10 (27,8%)
100.000 – 150.000 inwoners	10 (83,3%)	2 (16,7%)
150.000 – 200.000 inwoners	5 (100%)	0 (0%)
Meer dan 200.000 inwoners	5 (100%)	0 (0%)
Totaal	106 (28,3%)	269 (71,7%)

Tabel B5.2 Cameratoezicht naar provincie (n=375)

Provincie	Wel gebruik	Geen gebruik
Drenthe	2	8
Flevoland	1	5
Friesland	3	23
Gelderland	10	40
Groningen	2	17
Limburg	8	21
Noord-Brabant	28	36
Noord-Holland	11	37
Overijssel	7	12
Utrecht	10	18
Zeeland	2	10
Zuid-Holland	22	42
Totaal	106	269

Tabel B5.3 Plaatsen binnen gemeenten met cameratoezicht per locatie (n=82)

Plaats	Aantal gemeenten	Aantal locaties
Uitgaanscentrum	37	89
Winkelcentrum	26	46
Stationsplein	22	49
Bedrijventerrein	27	63
Speciale buurten (bijvoorbeeld gebieden met prostitutie)	12	21
Ruimten rondom voetbalstadion	4	4
Openbare gebouwen	10	19
Station of halte openbaar vervoer	16	23
Parkeerplaats (openbare parkeerplaats of een door de burgemeester aangewezen plaats voor cameratoezicht)	15	25
Fietsenstalling	3	6
Anders	24	39

Tabel B5.4 Hoe lang hebben gemeenten al cameratoezicht? (n=98)

	Percentage gemeenten
Korter dan 1 jaar	17
Tussen 1 – 2 jaar	15
Tussen 2 – 3 jaar	9
Langer dan 3 jaar	59

Tabel B5.5 Plannen tot uitbreiding/invoering van cameratoezicht in absolute aantallen

Gemeentegrootte	Uitbreiding (n=105)	Invoering (n=247)
0 – 50.000 inwoners	15	27
50.000 – 100.000 inwoners	11	1
100.000 – 150.000 inwoners	4	1
150.000 – 200.000 inwoners	2	0
Meer dan 200.000 inwoners	2	0
Totaal	34	29

Tabel B5.6 Momenten van uitkijken (n=98)

	Percentage gemeenten
Rechtstreeks op specifieke momenten en op overige momenten achteraf in geval van bijzondere gebeurtenissen	36
Uitsluitend achteraf in geval van bijzondere gebeurtenissen	32
Rechtstreeks op specifieke momenten	18
Altijd rechtstreeks	7
Anders	7

Tabel B5.7 Waar is het uitkijken van beelden ondergebracht? (n=100)

	Percentage gemeenten
Gemeente	19
Politie	49
Particuliere beveiligingsorganisatie	16
Anders	16

Tabel B5.8 Worden de beelden opgenomen? (n=100)

	Percentage gemeenten
Ja, de beelden worden altijd opgenomen	86
Ja, de beelden worden op specifieke momenten opgenomen	12
Nee	2

Tabel B5.9 Wijze van opnemen beelden (n=96)

	Percentage gemeenten
Digitaal	72
Analoog met terugzoekfunctie	18
Analoog zonder specifieke terugzoekfunctie	9
Analoog met logboek	0
Anders	1

Tabel B5.10 Bewaartermijn (n=96)

Aantal dagen	Percentage gemeenten
0	13
1	1
2	5
3	2
4	3
5	6
7	43
10	2
14	6
20	1
21	2
28	13
30	3

Tabel B5.11 Beveiligingsmaatregelen (n=72)

	Percentage gemeenten*
Fysieke beveiliging (afgesloten ruimte, bijvoorbeeld kluis)	77
Digitale beveiliging (wachtwoorden)	59
Organisatorische beveiliging (vastlegging bevoegdheden)	78
Anders	3

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.12 Bijzondere functies of technieken (n=97)

	Percentage gemeenten
Zoekfuncties, bijvoorbeeld op tijdstip, kenteken of afwijkend bewegingspatroon	34
Geluidsdetectie	4
Infraroodtoepassingen	11
Bewegingsdetectie	20
Gezichtsherkenning	9
Camera's kunnen bewegen	64
Digitaal onherkenbaar maken van bepaalde (delen van) gebouwen of personen	36
Geen specifieke functies of technieken mogelijk	18
Overig	9

Tabel B5.13 Toezicht kenbaar voor publiek? (n=101)

	Percentage gemeenten
Ja	95
Nee	5

Tabel B5.14 Wijze waarop toezicht kenbaar is gemaakt (n=100)

	Percentage gemeenten*
Mededelingen op borden in het gebied waar cameratoezicht wordt toegepast	91
Publicaties in lokale bladen	64
De camera's zijn duidelijk zichtbaar opgehangen	67
Posters, folder of flyers	8
Anders	9

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.15 Wijze van kennisnemen beelden (n=75)

	Percentage gemeenten*
Schriftelijk verzoek	71
Er is geen mogelijkheid tot kennisneming van beelden door gefilmde personen	23
Mondeling verzoek	4
Anders	11

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.16 Wijze van vragen om verwijdering (n=71)

	Percentage gemeenten
Schriftelijke aanvraag	70
Er is geen mogelijkheid tot het vragen van een correctie en/of verwijdering	27
Mondelinge aanvraag	0
Anders	3

Tabel B5.17 Verzoeken om kennisgeving of verwijdering ingediend in 2009? (n=101)

	Percentage gemeenten
Ja	3
Nee	97

Tabel B5.18 Is er een klachtenregeling voor burgers? (n=101)

	Percentage gemeenten
Ja	56
Nee	44

Tabel B5.19 Werkt de gemeente samen met andere instanties? (n=101)

	Percentage gemeenten
Ja	89
Nee	11

Tabel B5.20 Instanties waarmee wordt samengewerkt (n=89)

	Percentage gemeenten*
Politie	92
Openbaar Ministerie	37
Bedrijven	34
Openbaarvervoerbedrijf	25
Particuliere beveiligingsorganisatie(s)	29
Stadswacht/gemeentelijke toezichhouders	35
Winkelcentra	13
Buurtorganisaties	6
Betaald voetbalorganisaties	2
Anders	15

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.21 Waaruit bestaat die samenwerking? (n=89)

	Percentage gemeenten*
Periodiek overleg	53
Incidenteel overleg	42
Uitwisselen en verstrekken van beelden	42
Gezamenlijke financiering	30
Anders	10

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.22 Wie draagt de kosten van cameratoezicht? (n=100)

	Percentage gemeenten*
Overheid (gemeente en/of politie)	63
Particuliere instellingen of bedrijven	12
Overheid en particuliere instellingen of bedrijven	25

Tabel B5.23 Camerabeelden wel eens gebruikt voor opsporing? (n=98)

	Percentage gemeenten
Ja	75
Nee	25

Tabel B5.24 Camerabeelden wel eens gebruikt door observatieteams? (n=92)

	Percentage gemeenten
Ja	38
Nee	62

Tabel B5.25 Is er een protocol of reglement waarin procedures en afspraken over het bekijken van de beelden zijn vastgelegd? (n=101)

	Percentage gemeenten
Ja	80
Nee	20

Tabel B5.26 Is in een protocol of reglement vastgelegd of en hoe hulpdiensten moeten worden ingeschakeld wanneer een incident wordt geconstateerd tijdens het live uitkijken van de camerabeelden? (n=80)

	Percentage gemeenten
Ja	70
Nee	30

Tabel B5.27 Is er een reglement met informatie over het doel, de werkwijze, de beheerder en de rechten van betrokkenen? (n=98)

	Percentage gemeenten
Ja	75
Nee	25

Tabel B5.28 Is dit reglement toegezonden aan het College Bescherming Persoonsgegevens? (n=75)

	Percentage gemeenten
Ja	81
Nee	19

Tabel B5.29 Is het effect van cameratoezicht geëvalueerd? (n=99)

	Percentage gemeenten
Ja	64
Nee	36

Tabel B5.30 Evaluatie naar gemeentegrootte (n=99)

Gemeentegrootte	Wel geëvalueerd	Niet geëvalueerd
0 – 50.000 inwoners	32	25
50.000 – 100.000 inwoners	15	8
100.000 – 150.000 inwoners	8	2
150.000 – 200.000 inwoners	3	1
Meer dan 200.000 inwoners	5	0
Totaal	63	36

Tabel B5.31 Heeft de evaluatie geleid tot bijstelling van het beleid ten aanzien van cameratoezicht? (n=63)

	Percentage gemeenten
Ja	29
Nee	71

Tabel B5.32 Initiatiefnemers cameratoezicht (n=105)

	Percentage gemeenten*
Gemeentebestuur	81
Bedrijven op bedrijventerreinen	26
Horecaondernemers	5
Overige ondernemers	4
Politie	33
Openbaar Ministerie	8
Burgers	6
NS	8
Overig	10

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.33 Wie heeft het besluit genomen over het al dan niet toepassen van cameratoezicht?*

	Gemeenten met cameratoezicht (n=105)	Gemeente zonder cameratoezicht (n=269)
Gemeenteraad	53	14
Burgemeester (en wethouders)	69	29
Ambtelijke commissie	2	1
Politie	3	5
Anders	9	4
Er heeft geen formele besluitvorming plaatsgevonden	3	57

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.34 Is er voorafgaand aan de toepassing van cameratoezicht overleg geweest binnen de driehoek burgemeester (gemeente), het OM en de politie? (n=104)

	Percentage gemeenten
Ja	82
Nee	12
Niet van toepassing	6

Tabel B5.35 Is er voorafgaand aan de toepassing van cameratoezicht overleg geweest met de politie? (n=34)

	Percentage gemeenten
Ja	68
Nee	12
Niet van toepassing	21

Tabel B5.36 Is er voorafgaand aan de toepassing van cameratoezicht overleg geweest met het OM? (n=34)

	Percentage gemeenten
Ja	9
Nee	65
Niet van toepassing	26

Tabel B5.37 Is er voor de invoering van cameratoezicht overleg geweest met de omwonenden van de plaatsen waar cameratoezicht plaatsvindt? (n=98)

	Percentage gemeenten
Ja	52
Nee	48

Tabel B5.38 Wat is de uitkomst geweest van het overleg met de bewoners? (n=51)

	Percentage gemeenten
Zij hebben ingestemd	59
Zij hebben ingestemd onder condities	8
Zij hebben erom gevraagd	24
Zij hebben erom gevraagd met condities	2
Anders	8

Tabel B5.39 Om welke reden is er geen overleg geweest met de bewoners? (n=46)

	Percentage gemeenten
Er wonen geen mensen in de directe omgeving	48
Er komt toch geen publiek op het overleg	2
De bewoners hebben zelf om cameratoezicht gevraagd	9
Cameratoezicht is een zaak van de hele gemeente, niet specifiek van omwonenden	7
Het cameratoezicht treft omwonenden nauwelijks	24
Anders	11

Tabel B5.40 Is er voor de invoering van cameratoezicht overleg geweest met de ondernemers rond de plaatsen waar cameratoezicht plaatsvindt? (n=98)

	Percentage gemeenten
Ja	70
Nee	30

Tabel B5.41 Wat is de uitkomst geweest van het overleg met de ondernemers? (n=69)

	Percentage gemeenten
Zij hebben ingestemd	71
Zij hebben ingestemd onder condities	1
Zij hebben erom gevraagd	25
Zij hebben erom gevraagd met condities	1
Anders	1

Tabel B5.42 Om welke reden is er geen overleg geweest met de ondernemers? (n=29)

	Percentage gemeenten
Er zijn geen ondernemingen in de directe omgeving	41
De ondernemers hebben zelf om cameratoezicht gevraagd	14
Cameratoezicht is een zaak van de hele gemeente, niet specifiek van ondernemers	21
Het cameratoezicht treft ondernemers nauwelijks	21
Anders	3

Tabel B5.43 Aanleiding voor het toepassen van cameratoezicht (n=105)

	Percentage gemeenten*
De wens om veiligheid te bevorderen	58
Overlast	59
Vandalisme (publieke eigendommen)	52
Diefstal	40
Vechtpartijen	23
Lastigvallen/bedreigen van publiek	21
Dealen en drugsgebruik	16
Anders	9

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.44 Aanleiding voor het uitbreiden van cameratoezicht (n=34)

	Percentage gemeenten*
De wens om veiligheid te bevorderen	63
Overlast	63
Vandalisme (publieke eigendommen)	37
Diefstal	23
Lastigvallen/bedreigen van publiek	23
Vechtpartijen	23
Dealen en drugsgebruik	17
Verplaatsing van de overlast	11
Anders	31

* De percentages tellen niet op tot 100 procent omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.45 Aanleiding voor voornemen cameratoezicht in te voeren (n=28)

	Percentage gemeenten*
De wens om veiligheid te bevorderen	18
Overlast	79
Vandalisme (publieke eigendommen)	21
Diefstal	11
Lastigvallen/bedreigen van publiek	14
Vechtpartijen	11
Dealen en drugsgebruik	7
Anders	18

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.46 Gestelde doelen voor invoering cameratoezicht (n=101)

	Percentage gemeenten*
Weren van overlast	67
Cameratoezicht heeft een algemeen preventieve functie	67
Handhaving en toezicht openbare orde	64
Vergroting van de veiligheid van burgers	63
Verbetering opsporing	50
Meer effectieve inzet politie	40
Extra toezicht	37
Inbraakpreventie	34
Anders	9

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.47 Zijn er andere maatregelen getroffen om de doelen te bereiken zonder dat cameratoezicht nodig zou zijn? (n=99)

	Percentage gemeenten
Ja	88
Nee	12

Tabel B5.48 Getroffen maatregelen vóór invoering cameratoezicht (n=87)

	Percentage gemeenten*
Meer verlichting	68
Meer surveillance	71
Andere ruimtelijke inrichting	46
Voorschriften horeca	34
Afspraken scholen	8
Anders	27

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.49 Overwegingen voor besluit noodzakelijkheid cameratoezicht (n=97)

	Percentage gemeenten
Cameratoezicht is een goede aanvulling op andere maatregelen	60
Ernst van de problematiek	34
Andere maatregelen hebben onvoldoende effect	23
Cameratoezicht is effectiever dan andere maatregelen	10
Geen politiecapaciteit	8
Goedkoper dan andere maatregelen	2
Anders	6

* De percentages tellen niet op tot honderd procent, omdat gemeenten meer dan één antwoord konden geven.

Tabel B5.50 Juridische regimes naar locatie cameratoezicht (n=76)

	WBP	Politiewet	Wet cameratoezicht
Uitgaanscentrum	11	7	35
Winkelcentrum	9	1	21
Stationsplein	7	2	20
Bedrijventerrein	23	5	9
Speciale buurten (bijv. prostitutiestraten)	3	2	8
Ruimten rondom voetbalstadion	3	2	4
Openbare gebouwen	9	1	11
Station of halte openbaar vervoer	10	4	12
Parkeerplaats	6	1	11
Fietsenstalling	4	0	3
Anders*	4	3	7
Totaal	89 (34%)	28 (11%)	141 (55%)

* Bij de antwoordmogelijkheid 'anders' zijn door gemeenten onder andere genoemd: gemeentelijke objecten (zoals een brug) en de gemeentelijke milieustraat.

Tabel B5.51 Gebruik van beoordelingsrichtlijnen (n=88)

	Percentage gemeenten
BRL cameratoezichtcentrales	3
BRL camerasystemen	15
Beide BRL's	33
Geen gebruik BRL	49

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35

1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl